

מסכת יבמות מחברות מנחמיות

מנחם כ"ץ
בהשתתפות הלל גרשוני

פרק א

חמש עשרה נשים

(קדם-פרסום, גרסת אינטרנט 0.1)

תוכן העניינים

פתח דבר

שלוש זוויות ראייה

פרק א, משנה א-ב

סוגיה 1:

סוגיה 2:

סוגיה 3:

סוגיה 4:

סוגיה 5:

סוגיה 5א:

סוגיה 5ב:

סוגיה 5ג:

סוגיה 5ד:

סוגיה 5ה:

סוגיה 5ו:

סוגיה 5ז:

סוגיה 5ח:

סוגיה 5ט:

סוגיה 5י:

סוגיה 5יא:

סוגיה 5יב:

סוגיה 5יג:

סוגיה 5יד:

סוגיה 5טו:

סוגיה 5טז:

סוגיה 5יז:

סוגיה 5יח:

סוגיה 6:

סוגיה 7:

סוגיה 8:

סוגיה 9:

סוגיה 10:

סוגיה 11:

סוגיה 12:

סוגיה 13:

סוגיה 14:

סוגיה 15:

פרק א, משנה ג

סוגיה 1:

סוגיה 2:

סוגיה 3:

סוגיה 4:

סוגיה 4א:

סוגיה 5:

סוגיה 5א:

סוגיה 5ב:

סוגיה 5ג:

סוגיה 5ד:

הדרן עלך חמש עשרה נשים, פרק א

3	.....
3	.....
4	.....
4	..... סדר המשנה (ב ע"ב – ג ע"א)
4	..... למה "פוטרות"? (ג ע"א)
5	..... מאי איריא דתני מן החליצה ומן הייבום? (ג ע"א)
5	..... מנינא למעוטי מאי? (ג ע"א – ג ע"ב)
5	..... מעין סימפוזיון תלמודי (סוגיה מתגלגלת)
5	..... מנא הני מילי? (ג ע"ב)
6	..... עשה דוחה לא תעשה (ג ע"ב)
6	..... סמוכין מן התורה (ג ע"ב – ד ע"א)
6	..... סמוכין במשנה תורה (ד ע"א – ע"ב)
7	..... "צמר ופשתים" (ד ע"ב)
8	..... לאו שאין שוה בכל (ה ע"א – ע"ב)
9	..... לא תעשה שיש בו כרת (ה ע"ב – ו ע"א)
9	..... לימוד אפשרי מכיבוד אב ואם (ו ע"א – ע"ב)
9	..... לימוד אפשרי מבניין המקדש (ו ע"א – ע"ב)
10	..... לימוד אפשרי מהבערה (ו ע"ב)
11	..... לימוד דחיית מקדש קל וחומר (ו ע"ב – ז ע"א)
11	..... דבר שהיה בכלל (ו ע"א – ו ע"ב)
12	..... במה מצינו (ז ע"ב – ח ע"א)
12	..... הואיל ואישתרי אישתרי (ז ע"ב – ח ע"א)
12	..... היקש (ז ע"ב – ח ע"א)
13	..... ערוה לא צריכא קרא (ז ע"ב – ח ע"א)
13	..... מאי שנא ערוה דלא צריכא קרא (ז ע"ב – ח ע"ב)
14	..... גופה: דרשת רבי לאסור צרות ועריות (ח ע"ב – ט ע"א)
15	..... שיטת לוי: שש עשרה עריות (ט ע"א – י ע"ב)
17	..... החולץ ליבמתו וחזר וקידשה (י ע"ב – יא ע"א)
18	..... צרת סוטה (יא ע"א – ע"ב)
18	..... המחזיר גרושתו משניסת (יא ע"ב – יב ע"א)
19	..... צרת ממאנת (יב ע"א)
20	..... צרת אילונית (יב ע"א – ע"ב)
20	..... שלש נשים משמשות במוך (יב ע"ב – יג ע"א)
21	..... פוטרות צרותיהן (יג ע"א)
21	..... אם מתו הן צרותיהם מותרות (יג ע"א)
22	..... וכל היכולה למאן (יג ע"א)
22	.....
22	..... טעמייהו דבית שמאי (יג ע"ב)
23	..... חלצו, מתייבמו (יג ע"ב)
23	..... "לא תתגודדו" (יג ע"ב – יד ע"ב)
25	..... מודים שאין ממזר (יד ע"ב)
25	..... נמנעו? (יד ע"ב – טז ע"א)
27	..... בימי ר' דוסא בן הרכינס התירו צרת הבת (טז ע"א)
28	..... עמון ומואב מעשרין מעשר עני בשביעית (טז ע"א)
28	..... מקבלים גרים מן הקרדוים ומן התרמודיים (טז ע"א – ע"ב)
29	..... גוי שקידש בזמן הזה (טז ע"ב – יז ע"א)
30	..... תדמור - עמוקה משאול (יז ע"א)
30	.....

פתח דבר¹

התלמוד הבבלי הוא יצירה מורכבת המביאה בפנינו את יצירתם של חכמי בבל וארץ ישראל במשך מספר דורות. סוגיות התלמוד כוללות מקורות מזמנים שונים – מתקופת המקרא, דרך מקורות תנאיים ועד לדברי האמוראים וסתם התלמוד. הסוגיה עצמה מורכבת מחלקים בעלי אופי ספרותי שונה – ביאור דברי חכמים ראשונים, שקלא וטריא ומימרות עצמאיות. יצירה רבת פנים זו מוצגת בפני הלומד בדפוסים המקובלים, כמו בכתבי היד, כמקשה אחת. בדרך כלל אין הפרדה בין הסוגיות השונות, ובתוך הסוגיה אין הרבה סימני פיסוק או סימנים אחרים שיעידו על חלקיה. ללומד קשה לעקוב אחר מבנה הסוגיה ומהלכה, להבחין בין אבני היסוד לבין פירוש או תוספת, ואיך נקשרים חלקי הסוגיה השונים זה לזה.

התמודדותו של הלומד עם חטיבה ארוכה מדי עלולה להיות קשה, וברי כי חלוקת הטקסט ליחידות משנה היא שלב הכרחי בלימוד. מטעם זה הושם דגש רב במהדורה זו על חלוקת הטקסט התלמודי. על בסיס החלוקה המקובלת לפרקים, נוספה חלוקת משנה לחטיבות, לסוגיות ולעיתים גם לסוגיות משנה. למרבית הסוגיות הוספתי מעין כותרת (על פי רוב תפקידה למקד את הקורא בנושא המרכזי בו עוסקת הסוגיה).

שלוש זוויות ראייה

על דרך הכלל, ניתן לבחון את הסוגיה התלמודית משלוש זוויות ראייה: דיאלקטית, כרונולוגית וספרותית. העיקרון המרכזי המאגד את הסוגיה הוא המהלך הדיאלקטי: על מנת להבין את המהלך הדיאלקטי של הסוגיה, הלומד נדרש לזהות את תפקיד הרכיב בתוך המהלך, למשל: קביעה, בעיה, שאלה, תשובה, ראיה, הסבר, הערה וכן הלאה. זווית ראייה נוספת היא הזווית הכרונולוגית. הסוגיה התלמודית, כמו ספרות חז"ל בכללה, התעצבה והתגבשה במשך מספר דורות. חכמים שונים ממקומות שונים ובתקופות שונות השתתפו והשפיעו על התהוותה. על כן, אחד מעיקרי הלימוד של הסוגיה הוא עמידה על הכרונולוגיה של הסוגיה – הן מבחינת זמנם ומוצאם של החכמים הפועלים בה, והן מבחינת זמנם ומוצאם של המקורות המובאים בה. לבסוף יש להזכיר את הזווית הספרותית של הסוגיה. הסוגיה, כחלק מהיצירה התלמודית-מדרשית כולה, אינה עיונית בלבד אלא היא גם יצירה אומנותית-ספרותית, ואין הכוונה רק ליחידות מסוימות, קטעי אגדה וכדומה. כמעט כל סוגיה מקפלת בתוכה את המרכיב הדיאלקטי (העיוני-הלוגי) וגם מעוצבת כיצירה ספרותית. שלוש הזוויות הללו – הדיאלקטית, הכרונולוגית והספרותית – אינן באות לידי ביטוי בדרך העיצוב המקובלת של הסוגיה התלמודית. כאמור, אין בדף התלמוד חלוקה לסוגיות, וקל וחומר ששינוי עניין או מהלך בתוך הסוגיה אינו בא לידי ביטוי גם בתוך הסוגיה. הלומד נדרש שוב ושוב לחלק את הטקסט על מנת לעמוד על תחילתו וסופו, פסקותיו, סעיפיו ותתי סעיפיו. מבחינה כרונולוגית הלומד מקבל מידע מינימלי לגבי הדמויות הפועלות. ישנן הבחנות לשוניות וטרמינולוגיות מבחינת הזמן – מקור תנאי (מתניתין, תנו רבנן וכן הלאה) או אמוראי, ומבחינת המקום (רבי = חכם ארץ ישראלי, רב = חכם בבלי). עם זאת, אין הלומד מקבל מידע לגבי סדר הדורות, ומי פעל מבין החכמים פעל באותו מקום ובאותו זמן. עיצוב הסוגיה המקובל אף מקשה על הלומד לבחון את הטקסט מן הזווית הספרותית, שכן גם היא תלויה בחלוקה ובהבחנה בין חלק לחלק.

במהדורה זו, מחברות מנחמיות, ניסינו לתת מענה לקשיים אלה, ולספק ללומד את הכלים הבסיסיים ללימוד הגמרא על ידי עיצוב מחדש של דף התלמוד.

נוסח התלמוד במהדורה זו הוא נוסח הדפוסים, עם פתיחת ראשי תיבות וקיצורים, ותיקונים על פי כתבי היד: תוספת סומנה בסוגריים מזווים, מחיקה – בסוגריים מסולסלים. תיקונים קלים תוקנו בלי הערה.

¹ נוסח מקוצר של אקדמות למחברות מנחמיות – מסכת קידושין.

פרק א, משנה א-ב

[דף ב א] /מתני'.

חמש עשרה נשים פוטרות צרותיהן וצרות צרותיהן מן החליצה ומן הייבום, עד סוף העולם (ואלו הן):
 בתו, ובת בתו, ובת בנו, בת אשתו, ובת בנה, ובת בתה,
 חמותו, ואם חמותו, ואם חמיו, אחותו (מאמו), ואחות אמו, ואחות אשתו,
 ואשת אחיו מאמו, [דף ב ב] ואשת אחיו שלא היה בעולמו, וכלתו –
 הרי אלו פוטרות צרותיהן וצרות צרותיהן מן החליצה ומן הייבום, עד סוף העולם.
 וכולן אם מתו, או מיאנו, או נתגרשו, או שנמצאו אילוניות – צרותיהן מותרות; ואין אתה יכול לומר בחמותו
 ובאם חמותו ובאם חמיו שנמצאו אילוניות או שמיאנו.
 כיצד פוטרות צרותיהן?
 היתה בתו, או אחת מכל העריות האלו, נשואה לאחיו, ולו אשה אחרת, ומת – כשם שבתו פטורה, כך צרתה
 פטורה;
 הלכה צרת בתו ונשאת לאחיו השני,
 ולו אשה אחרת, ומת – כשם שיצרת בתו פטורה, כך צרת צרתה פטורה,
 אפילו הן מאה.
 כיצד אם מתו הן, צרותיהן מותרות? היתה בתו, או אחת מכל העריות האלו, נשואה לאחיו, ולו אשה אחרת,
 מתה בתו או נתגרשה ואחר כך מת אחיו – צרתה מותרת. וכל היכולה למאן ולא מיאנה – צרתה חולצת ולא
 מתייבמת.

גמ'.

סוגיה 1: סדר המשנה (ב ע"ב – ג ע"א)

- 1 מכדי כוליהו מאחות אשה ילפינן, ליתני אחות אשה ברישא!
- 2 וכי תימא תנא חומרי חומרי נקט, ור' שמעון היא, דאמר: שריפה חמורה,
- 3 אי הכי, ליתני חמותו ברישא, דעיקר שריפה בחמותו כתיבא!
- 4 ועוד, בתר חמותו ליתני כלתו, דבתר שריפה – סקילה חמורה!
- 5 אלא, בתו כיון דאתיא מדרשא – חביבא ליה. [דף ג א]
- 6 כוליהו נמי מדרשא אתיין!
- 7 נהי דלענין ייבום אתיין מדרשא, עיקר איסורייהו בהדיא כתיב בהו,
- 8 בתו עיקר איסורא מדרשא <אתיא>,
- 9 דאמר רבא, אמר לי רב יצחק בר אבדימי:
- 10 אתיא "הנה" (ויקרא יח, י) "הנה" (ויקרא יח, יז),
- 11 אתיא "זמה" (ויקרא יח, יז) "זמה" (ויקרא כ, יד).
- 12 השתא דאמרת: כל מלתא דאתיא מדרשא חביבא ליה, ליתני לאחות אשה לבסוף!
- 13 אידי דאירי באיסור אחוה, תנא אחות אשתו.
- 14 וליתניא להאי בבא לבסוף!
- 15 אלא, תנא קורבי קורבי נקט,
- 16 תנא בתו ובת בתו ובת בנו דקורבי עצמו,
- 17 ואידי דתנא שלשה דורות למטה דידה – תנא נמי שלשה דורות למטה דידה,
- 18 ואידי דתנא שלשה דורות למטה דידה – תנא <נמי> שלשה דורות למעלה דידה,
- 19 ותנא אחותו ואחות אמו דקורבי עצמו,
- 20 ואידי דאירי באיסור אחוה – תנא אחות אשתו,
- 21 ובדין הוא דליקדמה לכלתו מקמי אשת אחיו שלא היה בעולמו, דלא משום קורבא הוא דאסירא,
- 22 אלא אידי דאירי באיסור אחוה – תנא אשת אחיו שלא היה בעולמו, והדר תנא כלתו.

סוגיה 2: למה "פוטרות"? (ג ע"א)²

- 23 ומאי איריא דתנא "פוטרות"? ליתני "אוסרות"!

² לפי סדר המילים סוגיות 2-3 היו אמורות לבוא לפני סוגיה 1.

- 24 אי תנא אוסרות, הוה אמינא אסור לייבם, אבל מיחליץ חלצה, קא משמע לן.
 25 וליתני "אסורה" לחלוק?³
 26 מאי קעביד?
 27 אלמא⁴ לא? אם אתה אומר חולצת – מתייבמת!
 28 כיון דבמקום מצוה הוא דאסירה צרה, ושלא במקום מצוה שריא <צרה>, משום הכי תני "פוטרות".
- סוגיה 3: מאי איריא דתני מן החליצה ומן הייבום? (ג ע"א)
- 29 ומאי איריא דתני "מן החליצה ומן הייבום"? ליתני "מן הייבום" לחודיה!
 30 אי תנא "מן הייבום" <לחודיה>, הוה אמינא: מיחליץ חלצה, יבומי לא מייבמה,
 31 קא משמע לן: כל העולה לייבום – עולה לחליצה, וכל שאינו עולה לייבום – אינו עולה לחליצה.
 32 וליתני "מן הייבום ומן החליצה", אי נמי "מן החליצה" לחודה!
 33 אבא שאול היא, דאמר: מצות חליצה קודמת למצות ייבום.
- סוגיה 4: מנינא למעוטי מאי? (ג ע"א – ג ע"ב)⁵
- 34 מנינא דרישא למעוטי מאי, ומנינא דסיפא למעוטי מאי? [דף ג ב]
 35 למעוטי דרב ודרב אסי.
 36 לרב ולרב אסי למעוטי מאי?
 37 אי סבירא להו דהדדי – חדא למעוטי צרת ממאנת, וחדא למעוטי צרת מחזיר גרושתו,
 38 ואי לא סבירא להו דהדדי – חדא למעוטי דחבריה, וחדא למעוטי או צרת ממאנת או צרת מחזיר גרושתו.
 39 לרב ולרב אסי, ליתנינהו!
 40 לפי שאינה בצרת צרה.

6

סוגיה 5: מעין סימפוזיון תלמודי (סוגיה מתגלגלת)

סוגיה 5א: מנא הני מילי? (ג ע"ב)

[8]

- 41 מנא הני מילי?
 42 **דתנו רבנן:** "אשה אל אחותה לא תקח לצרור לגלות ערותה עליה בחייה" (ויקרא יח, יח),
 43 "עליה" מה תלמוד לומר?
 44 לפי שנאמר "יבמה יבא עליה" (דברים כה, ה),
 45 שומע אני אפילו באחת מכל עריות האמורות בתורה הכתוב מדבר?
 46 נאמר כאן "עליה" ונאמר להלן "עליה",
 47 מה להלן במקום מצוה, אף כאן במקום מצוה, ואמר רחמנא: "לא תקח".
 48 ואין לי אלא היא, צרתה מניין? תלמוד לומר: "לצרור".
 49 ואין לי אלא צרתה, צרת צרתה מניין? תלמוד לומר: "לצרור", ולא לצור.
 50 ואין לי אלא אחות אשה, שאר עריות מניין?
 51 אמרת:
 52 מה אחות אשה מיוחדת
 53 שהיא ערוה, וחייבין על זדונה כרת ועל שגגתה חטאת – ואסורה לייבם,
 54 אף כל שהיא ערוה, וחייבין על זדונה כרת ועל שגגתה חטאת – אסורה לייבם.
 55 ואין לי אלא הן, צרותיהן מניין?

³ בכתבי היד "אסורות" או "אוסרות".

⁴ בכתבי היד תמיד "אלמא לא" ולא "אלמה לא" כנהוג בדפוס וילנא. ותוקן כאן.

⁵ סוגיה המניחה שאנחנו יודעים כבר את המשך המסכת ושיטותיהם של רב ורב אסי.

⁶ סוגיות 1-4 הן סוגיות פתיחה מן הסוג הידוע הדין בלשון המשנה, שפעמים רבות זוהו כמאוחזרות ולאחרונה עורער על התיזה הזאת [ראו הספרות אצל קרצימר]. סוגיה 6 היא בעצם הסוגיה הראשונה הממשית.

- 56 אמרת:
- 57 מה אחות אשה מיוחדת
- 58 שהיא ערוה, וחייבין על זדונה כרת ועל שגגתה חטאת, ואסורה ליבם – וצרתה אסורה,
- 59 אף כל שהיא ערוה, וחייבין על זדונה כרת ועל שגגתה חטאת, ואסורה ליבם – צרתה אסורה.
- 60 מכאן אמרו {חכמים}:⁷
- 61 חמש עשרה נשים פוטרות צרותיהן וצרות צרותיהן מן החליצה ומן הייבום, עד סוף העולם.
- [ב]
- 62 יכול שאני מרבה אף שש עריות חמורות מאלו, שיהו צרותיהם אסורות?
- 63 אמרת:
- 64 מה אחות אשתו מיוחדת שהיא ערוה, וחייבין על זדונה כרת ועל שגגתה חטאת,
- 65 ואפשר לינשא לאחים ואסורה ליבם – וצרתה אסורה,
- 66 אף כל שהיא ערוה, וחייבין על זדונה כרת ועל שגגתה חטאת,
- 67 ואפשר לינשא לאחים ואסורה ליבם – צרתה אסורה,
- 68 יצאו שש עריות חמורות מאלו,
- 69 הואיל דאי אפשר לינשא לאחים – צרותיהן מותרות, שאין צרה אלא מאח.
- [ג]
- 70 אזהרה שמענו, עונש מניין?
- 71 אמר קרא "כי כל (איש) אשר יעשה מכל התועבות >האלה ונכרתו<" וגו' (ויקרא יח, כט).
- 72 טעמא דכתב רחמנא "עליה", הא לאו הכי, הוה אמנא אחות אשה מייבמת.⁸
- סוגיה 5ב: עשה דוחה לא תעשה (ג ע"ב)
- 73 מאי טעמא? ד(אמרין) אתי עשה ודחי לא תעשה.
- 74 אימר דאמרין אתי עשה ודחי לא תעשה – לא תעשה גרידא, לא תעשה שיש בו כרת מי דחי?
- סוגיה 5ג: סמוכין מן התורה (ג ע"ב – ד ע"א)
- 75 ותו, לא תעשה גרידא מנלן דדחי? [ד א]
- 76 דכתיב "לא תלבש שעטנז" וגו' וסמך ליה >"גדילים תעשה לך" (דברים כב, יא-יב),
- 77 ואמר רבי אלעזר: סמוכין מן התורה מניין?
- 78 שנאמר "סמוכים לעד לעולם עשויים באמת וישר" (תהלים קיא, ח);
- 79 ואמר רב ששת {אמר ר' אלעזר} משום רבי אלעזר בן עזריה:
- 80 מנין ליבמה שנפלה לפני מוכה שחין, שאין חוסמין אותה?
- 81 שנאמר "לא תחסום שור בדישו", וסמך ליה "כי ישבו אחים יחדיו" (דברים כה, ד-ה).
- סוגיה 5ד: סמוכין במשנה תורה (ד ע"א-ע"ב)
- [א]
- 82 ואמר רב יוסף: אפילו למאן דלא דריש סמוכין בעלמא, במשנה תורה דריש,
- 83 דהא ר' יהודה בעלמא לא דריש >סמוכין<, ובמשנה תורה דריש.
- 84 ובעלמא מנלן דלא דריש?
- 85 דתניא: בן עזאי אומר,
- 86 נאמר "מכשפה לא תחיה", ונאמר "כל שוכב עם בהמה מות יומת" (שמות כב, יז-יח),
- 87 סמכו ענין לו, מה שוכב עם בהמה בסקילה, אף מכשפה בסקילה;
- 88 אמר לו ר' יהודה: וכי מפני שסמכו ענין לו, נוציא זה לסקילה!?

⁷ "חכמים" חסר ברוב כתבי היד.⁸ עד כאן בערך (וכן בסיום "השרשרת" סוגיית יבמות [שו' 289]. לחלקיה יש מקבילה בירושלמי). מכאן ואילך הרחבות הבוחנות דרכי לימוד ודרשה (במיוחד פיתוחים חדשים). מעין סימפוזיון סוקרטי-תלמודי. והדבר זקק הרחבה נוספת. וראו: "סמוכין מן התורה", "אתי עשה ודחי לא תעשה", "דבר שהיה בכלל ויצא" ועוד.

- 89 אלא, אוב וידעוני בכלל מכשפים היו, ולמה יצאו?
- 90 להקיש להם, ולומר לך: מה אוב וידעוני בסקילה, אף מכשפה בסקילה.
- 91 ובמשנה תורה מנלן דדריש?
- 92 **דתנן:** נושא אדם אנוסת אביו ומפותת אביו, אנוסת בנו ומפותת בנו;
- 93 רבי יהודה אוסר באנוסת אביו ומפותת אביו (יבמות פ"א מ"א);
- 94 **ואמר רב גידל אמר רב:** מאי טעמיה דרבי יהודה?
- 95 דכתיב "לא יקח איש את אשת אביו ולא יגלה כנף אביו" (דברים כג, א),
- 96 כנף שראה אביו לא יגלה.
- 97 וממאי דבאנוסה?
- 98 דכתיב מעילויה דקרא: "ונתן האיש השוכב עמה לאבי הנערה חמשים כסף" (דברים כב, כט),
- 99 וסמך ליה: "לא יקח איש" וגו' (דברים כג, א).
- 100 ורבנן? אי הוה סמך ליה – כדקאמרת, השתא דלא סמך ליה,
- 101 (דכתיב: "לא יקח איש את אשת אביו" בנתיים),
- 102 בשומרת יבם הכתוב מדבר, ולעבור עליו בשני לאוין.⁹
- [ב]**
- 103 ובמשנה תורה מאי טעמא דריש?
- 104 איבעית אימא: משום דמוכת, ואיבעית אימא: משום דמופני.
- 105 איבעית אימא משום דמוכה, דאם כן, לכתביה רחמנא גבי עריות;
- 106 ואיבעית אימא משום דמופני, דאם כן, לכתוב רחמנא "לא יקח איש את אשת אביו",
- 107 "לא יגלה כנף אביו" למה לי? **[דף ד ב]** שמע מינה לאפנויי.
- סוגיה 5ה: "צמר ופשתים"¹⁰ (ד ע"ב)**
- 108 וגבי ציצית נמי, איבעית אימא: משום דמוכת, ואיבעית אימא: משום דמופנה.¹¹
- 109 איבעית אימא משום דמוכה, דאם כן, לכתביה רחמנא גבי פרשת ציצית, למאי הלכתא כתביה הכא?
- 110 ואיבעית אימא משום דמופנה, מכדי כתיב: "ובגד כלאים שעטנו לא יעלה עליך" (ויקרא יט, יט),
- 111 "לא תלבש שעטנו" (דברים כב, יא) למה לי? שמע מינה לאפנויי.
- 112 הני מצרך צריכי!
- 113 דאי כתב רחמנא "לא יעלה עליך", הוה אמינא כל דרך¹² העלאה אסר רחמנא, ואפילו מוכרי כסות,
- 114 כתב רחמנא "לא תלבש שעטנו", דומיא דלבישה, דאית ביה הנאה;
- 115 ואי כתב רחמנא "לא תלבש", הוה אמנא דוקא לבישה, דנפישא אהנייתה, אבל העלאה לא,
- 116 כתב רחמנא "לא יעלה עליך"!
- 117 אם כן, לכתוב רחמנא "לא תלבש שעטנו", "צמר ופשתים" למה לי?
- 118 מכדי כתיב "ובגד כלאים שעטנו לא יעלה עליך",
- 119 **ותנא דבי רבי ישמעאל:** הואיל ונאמרו בתורה בגדים סתם,
- 120 ופרט לך הכתוב באחד מהן צמר ופשתים, אף כל צמר ופשתים,
- 121 "צמר ופשתים" דכתב רחמנא למה לי?
- 122 שמע מינה לאפנויי.
- 123 ואכתי איצטריך!
- 124 סלקא דעתך אמנא העלאה הוא דלא נפישא אהנייתה,
- 125 אבל לבישה דנפישא אהנייתה – כל תרי מיני אסר רחמנא,
- 126 כתב רחמנא "צמר ופשתים"!

⁹ "ולעבור עליו בשני לאוין" חסר ברוב כתבי היד, ובחלקם חסר מ"ורבנן".

¹⁰ אולי חלק שני של מעין סימפוזיון תלמודי: סמוכין מן התורה, בריש ד ע"א.

¹¹ לשונות "משום דמוכה", "משום דמופני/דמופנה" – רק כאן. לא מצאתי אותם בשאר ספרות התלמודית.

¹² ברוב כתבי היד חסר "דרך".

- 127 אם כן, לשתוק קרא מיניה, ותיתי "שעטנז" "שעטנז" מהעלאה.
- 128 ותנא דבי ר' ישמעאל,
- 129 טעמא דכתב רחמנא "צמר ופשתים", הא לאו הכי, הוה אמנא כלאים בציצית אסיר?¹³
- 130 והכתיב "ועשו להם ציצית על כנפי בגדיהם" (במדבר טו, לח),
- 131 ותנא דבי רבי ישמעאל: כל בגדים צמר ופשתים הם,
- 132 ואמר רחמנא: עביד להו תכלת, ותכלת עמרא הוא.
- 133 וממאי דתכלת עמרא הוא? מדשש – כיתנא, תכלת – עמרא הוא.
- 134 איצטריך, סלקא דעתך אמנא כדרבא;
- 135 **דרבא רמי:** כתיב "הכנף" – מין כנף, וכתיב "צמר ופשתים". הא כיצד?
- 136 צמר ופשתים – פוטרין בין במינן בין שלא במינן,
- 137 שאר מינן – במינן פוטרין, שלא במינן אין פוטרין.
- 138 והא תנא דבי רבי ישמעאל לית ליה דרבא!
- 139 איצטריך,
- 140 סלקא דעתך אמנא כי דוקייה דרבא, "הכנף" – מין כנף,
- 141 והכי קאמר רחמנא: עביד {ליה} צמר לצמר ופשתים לפשתים,
- 142 וכי עבידת צמר לצמר – צבעיה, אבל צמר לפשתים ופשתים לצמר לא,
- 143 כתב רחמנא "צמר ופשתים", דאפילו צמר לפשתים ופשתים לצמר. [דף ה א]
- סוגיה 15: לאו שאין שוה בכל (ה ע"א-ע"ב)
- 144 תינח לתנא דבי ר' ישמעאל, לרבנן מנא להו?
- 145 נפקא להו מ"ראשו";
- 146 **דתניא:** "ראשו" (ויקרא יד, ט) – מה תלמוד לומר?
- 147 לפי שנאמר "לא תקיפו (את) פאת ראשכם" (ויקרא יט, כז), שומע אני אף מצורע כן?
- 148 תלמוד לומר: "ראשו".
- 149 וקא סבר האי תנא: הקפת כל הראש שמה הקפה.
- 150 איכא למיפרך: מה ללאו דהקפה שכן לאו שאין שוה בכל!
- 151 אלא, אתיא מ"זקנו";
- 152 **דתניא:** "זקנו" (ויקרא יד, ט) – מה תלמוד לומר?
- 153 לפי שנאמר "ופאת זקנם לא יגלחו" (ויקרא כא, ה), שומע אני אף כהן מצורע כן?
- 154 תלמוד לומר "זקנו". אם אינו ענין ללאו שאין שוה בכל, תנהו ענין ללאו השוה בכל.
- 155 ואכתי איצטריך, סלקא דעתך אמנא שאני כהנים, הואיל וריבה בהן הכתוב מצות יתירות,
- 156 אפילו לאו שאין שוה בכל לא דחי,
- 157 קא משמע לן דדחי!
- 158 אלא, אתיא מ"ראשו" דהך תנא;
- 159 **דתניא:** "ראשו" – מה תלמוד לומר?
- 160 לפי שנאמר "תער לא יעבור על ראשו" (במדבר ו, ה), שומע אני אף מצורע ונזיר כן?
- 161 תלמוד לומר: "ראשו".
- 162 איכא למיפרך: מה לנזיר מצורע שכן ישנו בשאלה!
- 163 דאי לא תימא הכי, הא דקיימא לן דאין עשה דוחה לא תעשה ועשה, ליגמר מנזיר!
- 164 אלא מנזיר מאי טעמא לא גמרינן, דאיכא למיפרך: שכן ישנו בשאלה,
- 165 הכא נמי איכא למיפרך: שכן ישנו בשאלה!
- 166 אלא, לעולם [דף ה ב] מקרא קמא,
- 167 אם כן, לימא קרא "ציצית תעשה לך", "גדילים" למה ליי? שמע מינה לאפנויי.

¹³ בדפוסים בלבד: "הא לאו הכי כלאים בציצית ה"א (דפוס ראשון: הא) דאסר רחמנא".

- 168 האי לשיעורא הוא דאתא: "גדיל" – שנים, "גדילים" – ארבעה, עשה גדיל ופותרו מתוכו!
 169 אם כן, לימא קרא "לא תלבש שעטנו צמר ופשתים", "יחדו" למה ליי שמע מינה לאפנויי.
 170 ואכתי מיבעי ליה: לתוכף {שתי תכיפות חיבור ו} תכיפה אחת – אינו חיבור!
 171 אם כן, לכתוב רחמנא "לא תלבש צמר ופשתים יחדו", "שעטנו" למה ליי שמע מינה לאפנויי.
 172 ואכתי מיבעי ליה: עד שיהא שוע טווי ונו!
 173 אלא, כולה משעטנו נפקא.

סוגיה 5ז: לא תעשה שיש בו כרת (ה ע"ב – ו ע"א)

- 174 אשכחן דאתי עשה ודחי לא תעשה גרידא,
 175 לא תעשה שיש בו כרת היכא אשכחן דדחי, דאיצטריך "עליה" למיסרה?
 176 וכי תימא נילף ממילה – מה למילה שכן נכרתו עליה שלש עשרה בריתות!
 177 מפסח – מה לפסח שכן כרת!
 178 מתמיד – מה לתמיד שכן תדיר!¹⁴
 179 מחדא לא אתיא, תיתי מתרתי.
 180 מהי תיתי? ממילה ופסח – שכן כרת!
 181 מפסח ותמיד – שכן צורך גבוה!
 182 ממילה ותמיד – שכן ישנו לפני הדבור!
 183 <מכולהו נמי – שכן ישנן לפני הדבור>
 184 ואלבא דמאן דאמר: עולה שהקריבו ישראל במדבר – עולת תמיד הוה.
 185 {ומכולהו נמי שכן ישנן לפני הדבור}

סוגיה 5ח: לימוד אפשרי מכיבוד אב ואם (ו ע"א – ע"ב)

- 186 אלא איצטריך, סלקא דעתך אמנא תיתי מכבוד אב ואם;
 187 **דתניא**: יכול יהא כבוד אב ואם דוחה שבת?
 188 תלמוד לומר "איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמורו" (ויקרא יט, ג), כולכם חייבין בכבודי;
 189 מאי, לאו דאמר ליה: שחוט לי, בשל לי,
 190 וטעמא דכתב רחמנא "את שבתותי תשמורו", הא לאו הכי – דחי?
 191 לא, [דף ו א] לאו דמחמר, ואפילו הכי לא דחי.
 192 אלא דקיימא לן דאתי עשה ודחי לא תעשה, ליגמר מהכא דלא דחי!
 193 וכי תימא, שאני לאוי דשבת דחמירי, והא תנא בעלמא קאי ולא קפריך;
 194 **דתניא**: יכול אמר לו אביו היטמא, או שאמר לו אל תחזיר, יכול ישמע לו?
 195 תלמוד לומר "איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמורו" (ויקרא יט, ג), כולכם חייבין בכבודי!
 196 אלא, משום דאיכא למיפרך: מה להנך שכן הכשר מצוה.

סוגיה 5ט: לימוד אפשרי מבנין המקדש (ו ע"א – ע"ב)

- 197 אלא, סלקא דעתך אמנא תיתי מבנין בית המקדש;
 198 **דתניא**: יכול יהא בנין בית המקדש דוחה שבת?
 199 תלמוד לומר "את שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו" (ויקרא יט, ל), כולכם חייבין בכבודי;
 200 מאי, לאו בבונה וסותר,
 201 וטעמא דכתב רחמנא "את שבתותי תשמורו", הא לאו הכי – דחי?
 202 לא, לאו דמחמר, ואפילו הכי לא דחי.
 203 ואלא דקיימא לן דאתי עשה ודחי לא תעשה, ליגמר מהכא דלא דחי!
 204 וכי תימא, שאני לאוי דשבת דחמירי, והא תנא בעלמא קאי ולא קא פריך;
 205 **דתניא**: יכול אמר לו אביו היטמא, או שאמר לו אל תחזיר, יכול ישמע לו?

¹⁴ בחלק מכתבי היד נוסף: שכן כליל.

- 206 תלמוד לומר: "איש אמו ואביו תיראו" וגו' (ויקרא יט, ג), כולכם חייבים בכבודי!
- 207 אלא, משום דאיכא למיפרך: מה להנך שכן הכשר מצוה.
- [ג]
- 208 הכשר מצוה, תיפוק לי מהתם!
- 209 אין הכי נמי, ו"את שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו" למה לי?¹⁵
- 210 מיבעי ליה **לכדתניא**: יכול יתיירא אדם ממקדש?
- 211 תלמוד לומר: "את שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו",
- 212 נאמרה שמירה בשבת ונאמרה מורא במקדש,
- 213 מה שמירה האמורה בשבת – [דף ו ב] לא משבת אתה מתיירא אלא ממי שהזהיר על השבת,
- 214 אף מורא האמורה במקדש – לא ממקדש אתה מתיירא אלא ממי שהזהיר על המקדש.
- 215 ואי זו היא מורא מקדש?
- 216 לא יכנס אדם בהר הבית במקלו, במנעלו, בפונדתו, ובאבק שעל גבי רגליו, ולא יעשנו קפנדריא,
- 217 ורקיקה מקל וחומר;
- 218 ואין לי אלא בזמן שבית המקדש קיים, בזמן שאין בית המקדש קיים מניין?
- 219 תלמוד לומר: "את שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו" (ויקרא יט, ל),
- 220 <נאמרה שמירה בשבת ונאמרה מורא במקדש>
- 221 מה שמירה האמורה בשבת לעולם, אף מורא האמורה במקדש לעולם.
- סוגיה 5: לימוד אפשרי מהבערה (ו ע"ב)
- 222 אלא, סלקא דעתך אמנא תיתי מהבערה;
- 223 **דתנא דבי רבי ישמעאל**: "לא תבערו אש בכל מושבותיכם" (שמות לה, ג) – מה תלמוד לומר?
- 224 מה תלמוד לומר? אי לרבי יוסי – ללאו, אי לר' נתן – לחלק!
- 225 **דתניא**: הבערה ללאו יצאת, דברי ר' יוסי, רבי נתן אומר: <הבערה> לחלק <יצאת>!
- 226 **ואמר רבא**: תנא "מושבות" קא קשיא ליה.
- 227 "מושבות" מה תלמוד לומר?
- 228 מכדי שבת חובת הגוף היא, וחובת הגוף נוהגת בין בארץ בין בחוצה לארץ,
- 229 "מושבות" דכתב רחמנא בשבת למה לי?
- 230 **משום רבי ישמעאל** אמר תלמיד אחד,
- 231 לפי שנאמר: "וכי יהיה באיש חטא משפט מות והומת" (דברים כא, כב),
- 232 שומע אני בין בחול בין בשבת,
- 233 ומה אני מקיים "מחלליה מות יומת" (שמות לא, יד) – בשאר מלאכות חוץ ממיתת בית דין.
- 234 או אינו אלא אפילו מיתת בית דין, ומה אני מקיים "והומת" – בחול ולא בשבת,
- 235 או אינו אלא אפילו בשבת?
- 236 תלמוד לומר: "לא תבערו אש בכל מושבותיכם" (שמות לה, ג),
- 237 ולהלן הוא אומר: "והיו אלה לכם לחוקת משפט לדורותיכם בכל מושבותיכם" (במדבר לה, כט),
- 238 מה מושבות האמורים להלן – בבית דין, אף (מושבות האמורים) כאן – בבית דין,
- 239 ואמר רחמנא "לא תבערו";
- 240 מאי, לאו רבי נתן היא, דאמר: <הבערה> לחלק יצאת,
- 241 וטעמא דכתב רחמנא "לא תבערו", הא לאו הכי – דחי!
- 242 לא, רבי יוסי <היא>.
- 243 ותיהוי נמי ר' יוסי,
- 244 אימר דאמר רבי יוסי הבערה ללאו יצאת – הבערה גרידתא,¹⁶ הבערה דבית דין – בישול פתילה הוא,

¹⁵ "ומקדשי תיראו למה לי" חסר בכתבי יד רבים.¹⁶ ברוב כתבי היד: "בעלמא"/"דעלמא".

- 245 **ואמר רב (ששת) <אשי>¹⁷**: מה לי בישול פתילה, מה לי בישול סמנין!
- סוגיה 5א: לימוד דחיית מקדש קל וחומר (ו ע"ב – ז ע"א)
- [א]
- 246 **אמר רב שימי בר אשי**: האי תנא לא משום דאתי עשה ודחי לא תעשה,
- 247 אלא משום דמייתי <לה> בקל וחומר,
- 248 והכי קאמר: מה אני מקיים "מחלליה מות יומת" – בשאר מלאכות חוץ ממיתת בית דין,
- 249 אבל מיתת בית דין דחיא שבת מקל וחומר: [דף זא]
- 250 ומה עבודה, שהיא (חמורה ו) דוחה שבת – רציחה דוחה אותה,
- 251 שנאמר "מעם מזבחי תקחנו למות" (שמות כא, יד),
- 252 שבת, שנדחת מפני עבודה – אינו דין שתהא רציחה דוחה אותה?
- 253 ומאי "או אינו" דקאמר?
- 254 הכי קאמר: קבורת מת מצוה תוכיח, שדוחה את העבודה ואין דוחה את השבת.
- 255 הדר אמר, קבורת מת מצוה <גופה> תדחה שבת מקל וחומר:
- 256 ומה עבודה שהיא דוחה שבת – קבורת מת מצוה דוחה אותה, מ"ולאחותו",
- 257 שבת, שנדחת מפני עבודה – אינו דין שתהא קבורת מת מצוה דוחה אותה?
- 258 תלמוד לומר: "לא תבערו" (שמות לה, ג).
- [ב]
- 259 ולמאי דסליק אדעתין מעיקרא דאתי עשה ודחי לא תעשה, מאי "או אינו" דקאמר?
- 260 הכי קאמר: מה אני מקיים "מחלליה מות יומת" (שמות לא, יד), בשאר מלאכות חוץ ממיתת בית דין,
- 261 אבל מיתת בית דין דחי שבת, דאתי עשה ודחי לא תעשה;
- 262 הדר אמר: אימר דאמרין דאתי עשה ודחי לא תעשה – לא תעשה גרידא,
- 263 לא תעשה שיש בו כרת מי (שמעת ליה ד) דחי?
- 264 הדר אמר: אטו עשה דוחה את לא תעשה, לאו לא תעשה חמור מיניה וקאתי עשה ודחי ליה,
- 265 מה לי חומרא זוטא, מה לי חומרא רבה?
- 266 תלמוד לומר: "לא תבערו".¹⁸
- סוגיה 5ב: דבר שהיה בכלל (ו ע"א – ז ע"א)
- 267 אלא¹⁹ סלקא דעתך אמנא תיהוי האי אשת אח דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד,
- 268 לא ללמד על עצמו יצא אלא ללמד על הכלל כולו יצא;
- 269 **דתניא**: דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל (וכו') <לא ללמד על עצמו יצא אלא ללמד על הכלל כולו יצא>,
- 270 כיצד? "והנפש אשר תאכל בשר מזבח השלמים" <אשר לי"ו> וטומאתו עליו" (ויקרא ז, כ),
- 271 והלא שלמים בכלל קדשים היו, ולמה יצאו?
- 272 להקיש אליהן, ולומר לך:
- 273 מה שלמים מיוחדים קדשי מזבח, אף כל קדשי מזבח, יצאו קדשי בדק הבית;
- 274 הכא נמי, הא אשת אח בכלל כל העריות היתה, ולמה יצאת?
- 275 להקיש אליה, ולומר לך: מה אשת אח שריא, אף כל עריות נמי שריין.
- 276 מי דמי? התם כלל באיסור ופרט באיסור, הכא כלל באיסור ופרט בהיתר!
- 277 הא לא דמי אלא לדבר שהיה בכלל ויצא לידון בדבר החדש,
- 278 שאי אתה יכול <רשאי> להחזירו לכללו עד שיחזירנו לך הכתוב בפירוש;
- 279 **דתניא**: דבר שהיה בכלל ויצא לידון בדבר החדש,
- 280 אי אתה רשאי להחזירו לכללו עד שיחזירנו לך הכתוב בפירוש,

¹⁷ ברוב כתבי היד: רב אשי. בחלקם חסרות מילים אלה. ויש הגורסים רב ששת.

¹⁸ תלמוד לומר לא תבערו – חסר בדפוס הראשון ובחלק מכתבי היד.

¹⁹ בדפוס וילנא נוסף [איצטריד], וכן הוא בכתב יד אחד.

- 281 כיצד? "ושחט את הכבש במקום אשר ישחט את החטאת ואת העולה במקום הקדש,
282 כי כחטאת האשם הוא לכהן" (ויקרא יד, יג),
283 שאין תלמוד לומר כחטאת האשם, ומה תלמוד לומר כחטאת האשם?
284 לפי שיצא אשם מצורע לידון בדבר החדש, בבהן יד ובבהן רגל >ובאוזן< ימנית,
285 יכול לא יהא טעון מתן דמים ואימורים לגבי מזבח? [דף ז ב]
286 תלמוד לומר "כי כחטאת האשם הוא" (ויקרא יד, יג),
287 מה חטאת טעונה מתן דמים ואימורים לגבי מזבח, אף אשם טעון מתן דמים ואימורים לגבי מזבח;
288 ואי לא אהדריה קרא, הוה אמנא למאי דנפק נפק, ולמאי דלא נפק לא נפק,
289 הכא נמי הא²⁰ אשת אח דאשתרא אישתראי, שאר עריות לא.

סוגיה 5: במה מצינו (ז ע"ב – ח ע"א)

[8]

- 290 ²¹אלא, סלקא דעתך אמינא תיתי >אחות אשה< במה מצינו מאשת אח,
291 מה אשת אח מייבמה, אף אחות אשה תתייבם.
292 מי דמי? התם חד איסורא, הכא תרי איסורי!
293 מהו דתימא הואיל ואשתרי אישתרי.
סוגיה 5: הואיל ואשתרי אישתרי (ז ע"ב – ח ע"א)
294 ומנא תימרא דאמרינן הואיל ואשתרי אישתרי?
295 **דתניא:** מצורע שחל שמיני שלו בערב הפסח, וראה קרי בו ביום וטבל,
296 אמרו חכמים: אף על פי שאין טבול יום אחר נכנס – זה נכנס,
297 מוטב שיבא עשה שיש בו כרת וידחה עשה שאין בו כרת.
298 **ור' יוחנן אמר:** דבר תורה אפי' עשה לית ביה,
299 שנאמר "ויעמוד יהושפט בקהל יהודה... לפני החצר החדשה" (דברי הימים ב' כ, ב).
300 מאי "חצר החדשה"?
301 **אמר ר' יוחנן:**²² שחדשו בה דברים, ואמרו: טבול יום לא יכנס למחנה לוויה,
302 **ואמר עולא:** מה טעם? הואיל והותר לצרעתו הותר לקרויו.
303 מי דמי לדעולא? [דף ח א]
304 תינח היכא דנשא מת ואחר כך נשא חי,
305 דמגו דאשתרי איסור אשת אח אישתרי נמי איסור אחות אשה,
306 אלא נשא חי ואחר כך נשא מת, איסור אחות אשה קדים!
307 ואפילו נשא מת נמי,
308 תינח היכא דנשא מת ומת ואחר כך נשא חי, דאיחזיא ליה דביני ביני,
309 אלא נשא מת ולא מת ואחר כך נשא חי, לא איחזיא ליה כלל!
310 מי לא מודי עולא, שאם ראה קרי בליל שמיני, שאין מכניס ידיו לבהונות,
311 שלא יצא בשעה שהיא ראויה להביא בה קרבן?
312 {אלא} כי איצטריך "עליה" – היכא דנשא²³ מת ומת ואחר כך נשא חי.

סוגיה 5: היקש (ז ע"ב – ח ע"א)

- 313 ואיבעית אימא: אתיא בהיקשא, מדרבי יונה;
314 **דאמר רבי יונה,** ואיתימא **רב הונא בריה דרב יהושע,**
315 **אמר קרא:** "כי כל אשר יעשה מכל התועבות האלה ונכרתו" (ויקרא יח, כט),

²⁰ בדפוס וילנא בטעות: ה"א.

²¹ מכאן בערך חוזרים לסוגיית יבמות (בהמשך, לחלקה יש מקבילה בירושלמי).

²² בדפוס וילנא "יוחנן" סומן למחיקה. וטעות היא.

²³ היכא דנשא – ברוב כתבי היד: לנשא.

- 316 הוקשו כל העריות כולן לאשת אח,
317 מה אשת אח שריא, אף כל עריות נמי שריין, כתב רחמנא "עליה".
318 **אמר ליה רב אחא מדפתי לרבינא:**
319 מכדי כל עריות איכא לאקושינהו לאשת אח, ואיכא לאקושינהו לאחות אשה,
320 מאי חזית דאקשת <להו> לאחות אשה? אקשינהו לאשת אח!
321 איבעית אימא: קולא וחומרא – לחומרא מקשינן.
322 ואיבעית אימא: הכא תרי איסורי והכא תרי איסורי, ותרי <איסורי> מתרי <איסורי> ילפינן.
323 {אבל הכא חדא איסורא ותרי מחדא לא ילפינן}²⁴
- סוגיה 50: ערוה לא צריכא קרא (ז ע"ב – ח ע"א)
- 324 **רבא אמר:** ערוה לא צריכא קרא, דאין עשה דוחה לא תעשה שיש בו כרת,
325 כי איצטריך קרא – למיסר צרה.
326 וערוה לא צריכא קרא?
327 והא **תניא:** אין לי אלא היא!
328 משום צרתה.
329 והא קתני: אין לי אלא הן!
330 משום צרותיהן.
331 **תא שמע,** רבי אומר: (דברים כ"ה) "ולקח" "ולקחה", (דברים כ"ה) "ויבם" "ויבמה" – לאסור צרות ועריות!
332 אימא: לאסור צרות של עריות.
333 והא תרי קראי קנסיב לה, מאי, לאו חד לערוה וחד לצרה?
334 לא, אידי ואידי לצרה, חד למיסר צרה במקום מצוה, וחד למישרי צרה שלא במקום מצוה,
335 מאי טעמא? "ויבם" "ויבמה" – במקום ייבום הוא דאסירא צרה, שלא במקום ייבום שריא צרה.
336 **אמר רב אשי:** מתני' נמי דיקא,
337 דקתני: חמש עשרה נשים פוטרות צרותיהן, ואילו "פטורות ופוטרות" לא קתני, שמע מינה.
- סוגיה 51: מאי שנא ערוה דלא צריכא קרא (ז ע"ב – ח ע"ב)
- 338 ומאי שנא ערוה דלא צריכא קרא, דאין עשה דוחה לא תעשה שיש בו כרת,
339 צרה נמי לא תיבעי קרא, (משום) דאין עשה דוחה לא תעשה שיש בו כרת!
340 **אמר ליה רב אחא בר ביבי מר²⁵ לרבינא,**
341 {ה"ק} <הכי אמרינן> משמיה דרבא: <לאסור> צרה נמי לא איצטריך קרא,
342 כי איצטריך קרא – [דף ח ב] למישרי צרה שלא במקום מצוה,
343 מאי טעמא? אמר קרא: "עליה", במקום "עליה" הוא דאסירא <צרה>, שלא במקום "עליה" שריא <צרה>.
344 **אמר ליה רמי בר חמא לרבא,** אימא: ערוה גופה שלא במקום מצוה תישתרי!
345 ולאו קל וחומר הוא? במקום מצוה אסירא, שלא במקום מצוה שריא?
346 **אמר ליה:**²⁶ צרה תוכיח, דבמקום מצוה אסירא, ושלא במקום מצוה שריא!
347 **אמר ליה,** עליך אמר קרא: "בחייה", כל שבחייה.
348 האי "בחייה" מיבעי ליה למעוטי לאחר מיתה!
349 ההיא – מ"ואשה אל אחותה" (ויקרא י"ח) נפקא.
350 אי מ"ואשה אל אחותה", הוה אמנא נתגרשה שריא, תלמוד לומר: "בחייה", כל שבחייה,
351 דאף על גב דנתגרשה – לא!
352 **אלא אמר רב הונא בר תחליפא משמיה דרבא:** תרי קראי כתיבי,
353 כתיב "אשה אל אחותה לא תקח לצרור",

²⁴ משפט זה נוסף בדפוס ונציה ואינו בשאר עדי הנוסח.²⁵ מר – חסר בחלק מכתבי היד.²⁶ אמר ליה – חסר בחלק מכתבי היד.

- 354 וכת' "לגלות ערותה" דחדא (משמע),
 355 הא כיצד? במקום מצוה – שתיהן אסורות, שלא במקום מצוה – היא אסורה וצרתה מותרת.
 356 איפוך אנא: במקום מצוה – היא אסורה וצרתה מותרת, ושלא במקום מצוה – שתיהן אסורות!
 357 אם כן, לא יאמר "עליה".
 358 **אמר ליה רב אשי לרב כהנא:** ממאי דהאי "עליה" לאיסורא? דלמא להתיירא,
 359 והכי קאמר רחמנא: "אשה אל אחותה לא תקח לצרור" – {לא היא ולא צרתה} שלא במקום "עליה",
 360 אבל במקום "עליה" – שתיהן מותרות!
 361 אם כן, "לגלות ערותה" דחדא היכי משכחת לה?
 362 אי במקום מצוה – שתיהן מותרות,
 363 אי שלא במקום מצוה – שתיהן אסורות.

סוגיה 5'ח: גופה: דרשת רבי לאסור צרות ועריות (ח ע"ב – ט ע"א)

[8]

- 364 גופה,²⁷
 365 **רבי אומר:** "ולקח" "ולקחה", "ויבם", "ויבמה" – לאסור צרות ועריות.
 366 מידי צרות כתיבא הכא?
 367 ועוד, צרות מ"לצרור" נפקא!
 368 "לצרור" מפיק ליה רבי לכדרבי שמעון.
 369 צרה הכא כתיבא, <ו>הכי קאמר: אם כן, לימא קרא "ולקח", מאי "ולקחה"?
 370 כל היכא דאיכא תרי לקוחין, דאי בעי הא נסיב, ואי בעי הא נסיב – שריא,
 371 ואי לא – תרוייהו אסירין;
 372 <"ויבם", >"ויבמה" – במקום ייבום הוא דאסירא צרה, שלא במקום ייבום – שריא צרה.
 373 ורבנן, האי "ולקחה" מאי עבדי ליה?
 374 מיבעי להו לכדרבי יוסי בר חנינא;
 375 **דאמר רבי יוסי בר חנינא:** "ולקחה"²⁸ – מלמד שמגרשה בגט ומחזירה, "ויבמה" – על כרחה.
 376 ורבי? דרבי יוסי בר חנינא – מ"לאשה" נפקא, על כרחה – מ"יבמה יבא עליה" נפקא.
 377 ורבי, האי "עליה" מאי עביד ליה?
 378 מיבעי ליה **לכדתניא:** אין חייבין {בית דין} אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת,
 379 וכן המשיח, [דף ט א]
 380 ולא בעבודה זרה אלא על דבר שחייבין על זדונו כרת <על> שגגתו חטאת;
 381 **ותנן נמי:** כל מצוה שבתורה שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת,
 382 יחיד – מביא כשבה או שעירה,
 383 נשיא – מביא שעיר,
 384 משיח ובית דין – מביאין פר;
 385 ובעבודה זרה,
 386 יחיד, נשיא ומשיח – מביאין שעירה,
 387 צבור – מביאים פר ושעיר: פר לעולה, ושעיר לחטאת.
 388 מנא הני מילי?
 389 **דתנו רבנן:** "ונודעה החטאת אשר חטאו עליה" (ויקרא ד, יד) –
 390 רבי אומר: נאמר כאן "עליה" ונאמר להלן "עליה",
 391 מה להלן דבר שחייבים על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת,
 392 אף כאן דבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת.
 393 אשכחן צבור, משיח מנלן?

²⁷ כך הטרמין המקורי, ויש לקרוא במפיק ה"א, ובדפוסים השתנה בדרך כלל ל"גופא".

²⁸ ולקחה – חסר ברוב עדי הנוסח (אך ישנו כנראה בקטע גניזה T-S AS 77.1).

- 394 דכתיב²⁹ {במשיח} <אם הכהן המשיח יחטא> לאשמות העם" (ויקרא ד, ג), הרי משיח כצבור.
 395 יחיד ונשיא – אתיא "מצות" "מצות".
[ב]
 396 ולא בעבודה זרה אלא על דבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת.
 397 צבור בעבודה זרה – יליף "מעני" (ויקרא ד, יג) "מעני" (במדבר טו, כד).
 398 יחיד, נשיא ומשיח – מ"ואם נפש אחת" (ויקרא ד, כז), אחד יחיד ואחד נשיא ואחד משיח במשמע,
 399 וי"ו מוסיף על ענין ראשון, וילמד תחתון מעליון.
[ג]
 400 ורבנן, האי סברא מנא להו?
 401 נפקא להו מדמקרי ליה ר' יהושע <בן לוי> לבריה:
 402 "תורה אחת יהיה לכם לעושה בשגגה", "והנפש אשר תעשה ביד רמה" (ויקרא ד, כט-ל),
 403 הוקשה כל התורה כולה לעבודה זרה,
 404 מה עבודה זרה דבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת,
 405 אף כל דבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת.
[ד]
 406 אשכחן יחיד ונשיא ומשיח, בין בעבודה זרה ובין בשאר מצות, צבור בעבודה זרה מניין?
 407 אמר קרא: "ואם נפש", וילמד עליון מתחתון.
 408 אלא צבור בשאר מצות מנלן?³⁰
 409 יליף "מעני" "מעני".
 410 ורבי, האי "תורה אחת" מאי עביד ליה?
 411 מיבעי ליה לכדתניא: לפי שמצינו שחלק הכתוב בין יחידים למרובים,
 412 יחידים בסקילה – לפיכך ממונן פלט, מרובין בסיף – לפיכך ממונן אבד,
 413 יכול נחלוק בקרבנותיהן?
 414 תלמוד לומר: "תורה אחת יהיה לכם" (ויקרא ד, כט).
[ה]
 415 מתקיף לה רב חלקיה מהגרונאי: טעמא דכתב רחמנא "תורה אחת יהיה לכם",
 416 הא לאו הכי – הוה אמנא נחלק, מאי לייתו?
 417 לייתו פר צבור, בשאר מצות הוא דמייתו!
 418 <ליתו> כשבה, יחיד בשאר מצות הוא דמייתו!
 419 שעיר, נשיא בשאר מצות הוא דמייתו!
 420 פר לעולה ושעיר לחטאת, צבור בעבודה זרה הוא דמייתו!
 421 ואלא מאי, שעירה? יחיד נמי היינו קרבנו!
 422 איצטריך,
 423 סלקא דעתך אמינא, הואיל וצבור בהוראה³¹ מייתו פר לעולה ושעיר לחטאת, אינהו נמי ניתו איפכא.
 424 אי נמי, צריך ואין לו תקנה,
 425 קא משמע לן.

סוגיה 6: שיטת לוי: שש עשרה עריות (ט ע"א – י ע"ב)

[א]

- 426 אמר ליה לוי לרבי, מאי איריא דתני "חמש עשרה"? ליתני "שש עשרה"!
 427 אמר ליה: כמדומה אני שאין לו מוח בקדקדו!
 428 מאי דעתך, אמו אנוסת אביו?

²⁹ כך גם בקטע גניזה אוקספורד Heb. d. 20:1-25 ובכתב יד אוקספורד 248. בקטע גניזה אחר: אמ' קרא. בדפוסים ראשונים ובכתבי יד רבים: דתניא.

³⁰ משפט זה חסר בחלק מכתבי היד, כולל שני קטעי גניזה, ובשני קטעי הגניזה חסר גם המשפט הבא.

³¹ יש גורסים: בעבודה זרה, ויש: בהוראה בעבודה זרה.

- 429 אמו אנוסת אביו פלוגתא דרבי יהודה ורבנן היא,
 430 ובפלוגתא לא קא מיירי.
 431 ולא? והרי איסור מצוה ואיסור קדושה דפליגי רבי עקיבא ורבנן, וקתני!
 432 בפרקין קא אמרינן.
 433 והא **בית שמאי** מתירין את הצרות לאחין, ובית הלל אוסרין!
 434 בית שמאי במקום בית הלל אינה משנה.
 435 והרי אשת אחיו שלא היה בעולמו, [דף ט ב] דפלוגתא **דר' שמעון ורבנן**, וקתני!
 436 בנוולד ולבסוף ייבם לא פליג ר' שמעון.
 437 והאמר **ר' אושעיא**: חלוק היה ר' שמעון אף בראשונה!
 438 הא איתותב ר' אושעיא.
 439 והאמר **רב יהודה אמר רב**, וכן **תני ר' חייא**:
 440 בכולם אני קורא בהן האסור לזה מותר לזה והאסור לזה מותר לזה,
 441 ואחותה שהיא יבמתה – חולצת או מתייבמת;
 442 **ורב יהודה** מתרגם: מחמותו ואילך,
 443 אבל שיתא בבי דרישא לא, מאי טעמא?
 444 כיון דבתו – באונסין הוא דמשכחת לה, בנשואין לא משכחת לה,
 445 בנשואין קמיירי, באונסין לא קא מיירי;
 446 ואביי מתרגם: אף בתו מאנוסתו,
 447 כיון דאשכוחי משכחת לה, אי בעיא מן האונסין תהוי, [אי בעיא מן הנשואין תהוי],
 448 אבל אשת אחיו שלא היה בעולמו לא, מאי טעמא?
 449 כיון דלר' שמעון הוא דמשכחת לה, לרבנן לא משכחת לה, בפלוגתא לא קא מיירי;
 450 **ורב ספרא** מתרגם: אף אשת אחיו שלא היה בעולמו,
 451 ומשכחת לה בשיתא אחים ואליבא דר' שמעון, [דף י א]
 452 וסימניך: מת נולד ויבם, מת נולד ויבם!
 [ב]
 453 אלא, לרבי הני כללי לית ליה.
 454 **רב אדא קרחינא קמיה דרב כהנא משמיה דרבא אמר**: לעולם אית ליה לרבי הני כללי,
 455 והכי קאמר ליה:
 456 אמו אנוסת אביו – בחדא משכחת לה, בתרתי לא משכחת לה,
 457 אי יעקב שתי אחיות אנס – אחותה שהיא יבמתה משכחת לה, האסור לזה מותר לזה לא משכחת לה,
 458 ואי שתי נכריות אנס – האסור לזה מותר לזה משכחת לה, אחותה שהיא יבמתה לא משכחת לה.
 459 **רב אשי אמר**: לעולם לית ליה לרבי הני כללי, ובפלוגתא קמיירי,
 460 ומאי "כמדומה אני שאין לו מוח בקדקדו" דקאמר ליה?
 461 הכי קאמר ליה: מאי טעמא לא דייקת מתניתין? דמתניתין ר' יהודה היא, [דאסר באנוסת אביו],
 462 **דקתני**: שש עריות חמורות מאלו,
 463 מפני שהן נשואות לאחרים – צרותיהן מותרות: אמו, ואשת אביו, ואחות אביו;
 464 מאי "אמו"? אילימא נשואת אביו, היינו אשת אביו!
 465 אלא לאו, אנוסת אביו,
 466 וקתני: "מפני שהן נשואות לאחרים", לאחרים אין, לאחין לא.
 467 מאן שמעת ליה דאית ליה האי סברא? ר' יהודה, דאסר באנוסת אביו, משום הכי לא תני ליה.
 468 **אמר ליה רבינא לרב אשי**: לר' יהודה נמי משכחת לה, דאי עבר ונסיב! "דאי" לא קתני.
 469 **אמר ליה רב אשי לרב כהנא**: בלא "דאי" נמי משכחת לה,
 470 יעקב אנס כלתו והוליד ממנה בן, ומת [ראובן] בלא בנים ונפלה לה קמי ברה,
 471 ומיגו דאיהי אסירה, צרתה נמי אסירה!
 472 **אמר ליה**: באחיה דהתירא קמיירי, באחיה דאיסורא לא קמיירי.

- 473 ואף על פי כן (בדקה) <פתקה> לוי במתניתיה,
- 474 **דתני** לוי: אמו – פעמים פוטרת צרתה, ופעמים אינה פוטרת צרתה;
- 475 כיצד?
- 476 היתה אמו נשואת אביו, ונשאת לאחיו מאביו ומת – זו היא אמו שאין פוטרת צרתה, [דף י ב]
- 477 היתה אמו אנוסת אביו, ונשאת לאחיו מאביו ומת – זו היא אמו שפוטרת צרתה;
- 478 ואף על פי ששנו חכמים במשנתנו חמש עשרה, יש לך להוסיף שש עשרה כגון זו.
- 479 **אמר ליה ריש לקיש לרבי יוחנן**, ללוי דאמר "דאי" נמי קתני,
- 480 לתני: החולץ ליבמתו וחזר וקדשה, ומת בלא בנים,
- 481 דמגו דאיהי אסורה, צרתה נמי אסירא!
- 482 **אמר ליה**: לפי שאינה בצרת צרה.
- 483 ולימא ליה: חייבי לאוין היא, וחייבי לאוין בני חליצה ויבום נינהו!
- 484 לדבריו קאמר ליה:
- 485 לדידי חייבי לאוין הם, וחייבי לאוין בני חליצה ויבום נינהו,
- 486 אלא לדידך <דאמרת> חייבי כריתות נינהו, לפי שאינן בצרת צרה.
- סוגיה 7: החולץ ליבמתו וחזר וקידשה (י ע"ב – יא ע"א)
- 487 איתמר: החולץ ליבמתו, וחזר וקדשה –
- 488 **אמר ריש לקיש**: הוא אין חייב על החלוצה כרת, והאחין חייבין על החלוצה כרת,
- 489 {על הצרה} <בין הוא ובין האחים חייבין על הצרה כרת;
- 490 **ורבי יוחנן אמר**: בין הוא ובין האחין אין חייבין לא על החלוצה כרת ולא על הצרה כרת.
- 491 מאי טעמא דריש לקיש? אמר קרא: "אשר לא יבנה" (דברים כה, ט), כיון שלא בנה שוב לא יבנה,
- 492 איהו הוא דקאי ב"לא יבנה", אבל אחיו – כדקיימי קיימי,
- 493 ועלה דידה הוא דקאי ב"לא יבנה", הא צרה – כדקיימא קיימא.
- 494 ורבי יוחנן?
- 495 מי איכא מידי, דמעיקרא אי בעי האי חליץ ואי בעי האי חליץ,
- 496 ואי בעי להא חליץ ואי בעי להא חליץ, והשתא קאי עלה בכרת?
- 497 אלא איהו שליחותא דאחים קעביד, איהי שליחותא דצרה קעבדה.
- 498 **איתיביה ר' יוחנן לריש לקיש**: החולץ ליבמתו, וחזר וקדשה ומת – צריכה חליצה מן האחין;
- 499 בשלמא לדידי דאמינא חייבי לאוין נינהו, משום הכי צריכה³² חליצה מן האחין,
- 500 אלא לדידך <דאמרת חייבי כריתות נינהו>, אמאי צריכה חליצה?
- 501 ולטעמך, אימא סיפא: עמד אחד מן האחין וקדשה – אין לה עליו כלום;
- 502 ואי חייבי לאוין נינהו, אמאי אין לה עליו כלום?
- 503 **אמר רב ששת**: סיפא אתאן לר' עקיבא, דאמר: אין קידושין תופסין בחייבי לאוין.
- 504 וליתני: לדברי ר' עקיבא אין לה עליו כלום! [דף יא א]
- 505 קשיא.
- 506 רב אשי סבר לה כריש לקיש, ומתרץ לה (כר') <אליבא דר' שמעון>;
- 507 רבינא סבר לה כר' יוחנן, ומתרץ (כרבנן) <לה אליבא דרבנן>.
- 508 רב אשי סבר לה כריש לקיש, ומתרץ לה (כר') <אליבא דר' שמעון>;
- 509 החולץ ליבמתו, וחזר וקדשה – צריכה חליצה מן האחין.
- 510 מאן אחין? אחין הילודים, כמאן? כר' שמעון;
- 511 עמד אחד מן הילודים וקדשה – אין לה עליו כלום, כמאן? כריש לקיש.

³² בדפוסים בלבד: היינו דצריכה.

- 512 רבינא סבר לה כרבי יוחנן, ומתריך לה אליבא דרבנן:
 513 החולץ ליבמתו, וחזר וקדשה – צריכה חליצה מן האחין,
 514 מאן אחין? אחין הנולדים, כמאן? כר' יוחנן;
 515 עמד אחד מן הילודים וקדשה – אין לה עליו כלום, כמאן? כרבנן.
- 516 איתמר: הבא על יבמה ובא אחד {יבמתו, וחזר ובא הוא או} מן האחין על צרתה –
 517 פליגי בה רב אחא ורבינא,
 518 חד אמר: בכרת, וחד אמר: בעשה.
 519 מאן דאמר בכרת – כריש לקיש, ומאן דאמר בעשה – כר' יוחנן.³³
- סוגיה 8: צרת סוטה (יא ע"א – ע"ב)
- 520 אמר רב יהודה אמר רב: צרת סוטה אסורה; טומאה כתיבה בה, כעריות.
 521 מתיב רב חסדא, רבי שמעון אומר: ביאתה או חליצתה מאחיו של ראשון – פוטרת צרתה!
 522 [אמר לך רב]: אמינא לך אנא סוטה דאורייתא, ואת אמרת לי סוטה דרבנן?
 523 ודקארי לה מאי קארי לה?
 524 {קסבר} כל דתקון רבנן, כעין דאורייתא תקון.
 525 מתיב רב {אשי} <יוסף>: נכנסה עמו לסתר ושהתה עמו כדי טומאה –
 526 אסורה לביתה, ואסורה לאכול בתרומה, ואם מת – חולצת [דף יא ב] ולא מתיבמת!
 527 [אמר לך רב]³⁴ אמינא לך אנא סוטה ודאי, ואת אמרת לי סוטה ספק?
 528 ומאי שנא סוטה ודאי? (מ"ט) {משום} דכתיבה בה טומאה, סוטה ספק נמי טומאה כתיבה בה!
 529 דתניא, ר' יוסי בן כיפר אומר משום רבי אלעזר:
 530 המחזיר גרושתו, מן הנישואין – אסורה, מן האירוסין – מותרת,
 531 {משום} שנאמר: "אחרי אשר הוטמאה" {דברים כד, ד};
 532 וחכמים אומרים: אחת זו ואחת זו אסורה,
 533 אלא מה אני מקיים "אחרי אשר הוטמאה"? לרבות סוטה הנסתרה!
 534 מאי נסתרה? נבעלה, ואמאי קרי ליה נסתרה? לישנא מעליא נקט.
 535 נבעלה – טומאה בהדיא כתיב בה: "ונסתרה והיא נטמאה" {במדבר ה, יג};
 536 למיקם עלה בלאו.
 537 ור' יוסי בן כיפר – לאו בסוטה לית ליה,
 538 ואפילו זנאי נמי <לא>, {מאי טעמא} <ד>הויה ואישות כתיבה בה.
- סוגיה 9: המחזיר גרושתו משניסת (יא ע"ב – יב ע"א)
- 539 בעא מיניה רב יהודה מרב ששת: המחזיר גרושתו משניסת {ומת}, צרתה מהו?
 540 אליבא דרבי יוסי בן כיפר לא תיבעי לך,
 541 כיון דאמר ר' יוסי בן כיפר: טומאה במחזיר גרושתו הוא דכתיבא, צרתה כמותה,
 542 ואי משום {דכתיב בה} "תועבה היא" {דברים כד, ד} – היא תועבה ואין בניה תועבין, הא צרתה תועבה;³⁵
 543 כי תיבעי לך – אליבא דרבנן <מאי>,
 544 אף על גב דאמור רבנן: טומאה בסוטה הוא דכתיבא, אין מקרא יוצא מידי פשוטו,
 545 או דלמא כיון דאיתעקר איתעקר?
 546 ואיכא דאמרי: אליבא דרבנן לא תיבעי לך, כיון דאיתעקר איתעקר,
 547 כי תיבעי לך אליבא דרבי יוסי בן כיפר, מאי?

³³ כך גם נוסח כתב יד וטיקן 111, אך בשאר כתבי היד הסדר הפוך, עשה לפני כרת. וכן הדין נותן, להקדים את הקל לחמור, וכנראה השתנה הסדר כדי להקדים את ריש לקיש לר' יוחנן כבשאר הסוגיה.

³⁴ "אמר לך רב" חסר ברוב כתבי היד.

³⁵ "הא צרתה תועבה" חסר בחלק מכתבי היד.

- 548 אף על גב דאמר ר' יוסי בן כיפר: טומאה במחזור גרושתו (הוא ד) כתיבא,
549 מיעט רחמנא: היא תועבה ואין צרתה תועבה,
550 או דלמא היא תועבה ואין בניה תועבין, הא צרתה תועבה?
551 **אמר ליה, תניתוה:** היתה אחת כשרה ואחת פסולה,
552 אם היה חולץ – חולץ לפסולה, ואם היה מייבם – מייבם לכשרה;
553 מאי כשרה ומאי פסולה?
554 אילמא כשרה – כשרה לעלמא, פסולה – פסולה לעלמא,
555 כיון דלדידיה חזיא, מאי נפקא ליה מינה?
556 אלא לאו כשרה – כשרה ליה, פסולה – פסולה ליה, ומאי ניהו? מחזור גרושתו,
557 וקתני: ואם היה מייבם – מייבם לכשרה!
558 לא, לעולם כשרה – כשרה לעלמא, פסולה – פסולה לעלמא,
559 ודקאמרת: כיון דלדידיה חזיא, מאי נפקא ליה מינה? משום דרב יוסף,
560 **דאמר רב יוסף,** כאן שנה רבי: לא ישפוך אדם מי בורו ואחרים צריכים להם.
561 **תא שמע:** המחזור גרושתו משנשאת – היא וצרתה חולצת:
562 היא וצרתה סלקא דעתך? [אלא] אימא: או היא או צרתה <חולצת>!
563 ולא תרוצי קמתרצת (לה)? תריץ הכי: היא – חולצת, צרתה – או חולצת או מתייבמת.
564 **אמר ר' חייא בר אבא, בעי ר' יוחנן:** המחזור גרושתו משניסת, צרתה מהו?
565 **אמר ליה ר' אמי:** ותיבעי לך היא גופה!
566 היא גופה לא קמיבעיא לי, דאמרינן קל וחומר: במותר לה נאסרה, באסור לה לא כל שכן?
567 כי קא מיבעיא לי – צרתה מאי? מי אלים קל וחומר למידחי צרה, או לא?
568 **רב נחמן בר יצחק** מתני הכי:
569 **אמר ר' חייא בר אבא, בעי ר' יוחנן:** המחזור גרושתו משניסת, מהו?
570 **אמר ליה ר' אמי:** ותיבעי לך צרתה!
571 צרתה לא קמיבעיא לי, דלא אלים קל וחומר למידחי צרה,
572 {אלא} כי קמיבעיא לי – היא גופה מאי? מי {אלים} <אמרינן> קל וחומר במקום מצוה, או לא? **[דף יב א]**
573 **אמר ליה, תניתוה:** היתה אחת כשרה ואחת פסולה,
574 אם היה חולץ – חולץ לפסולה, ואם היה מייבם – מייבם לכשרה;
575 מאי "כשרה" ומאי "פסולה"? אילמא "כשרה" – כשרה לעלמא, "פסולה" – פסולה לעלמא,
576 כיון דלדידיה חזיא, מאי נפקא לך מינה?
577 אלא לאו, "כשרה" – כשרה ליה, "פסולה" – פסולה ליה, ומאי ניהו? מחזור גרושתו,³⁶
578 וקתני: אם היה מייבם – מייבם לכשרה!
579 לא, <לעולם "כשרה"> – כשרה לעלמא, <"פסולה"> – פסולה לעלמא,
580 ודקאמרת: כיון דלדידיה חזיא, מאי נפקא ליה מינה?
581 משום דרב יוסף, **דאמר רב יוסף,** כאן שנה רבי: לא ישפוך אדם מי בורו ואחרים צריכים להם.
582 **תא שמע:** המחזור גרושתו משניסת – היא וצרתה חולצת;
583 היא וצרתה סלקא דעתך?
584 אלא אימא: או היא או צרתה <חולצת>!
585 ולא תרוצי קא מתרצת לה?
586 תריץ הכי: היא – חולצת, צרתה – או חולצת או מתייבמת.
- סוגיה 10: צרת ממאנת (יב ע"א)
- 587 **אמר רב לילי בר ממל** **אמר מר עוקבא** **אמר שמואל:** צרת ממאנת – אסורה.
588 למאן? אילמא לאחים, השתא היא גופא שריא,

³⁶ "ומאי ניהו המחזור גרושתו" חסר בחלק מכתבי היד.

- 589 **דאמר שמואל:** מיאנה בזה מותרת בזה,
590 צרתה מיבעיא?
591 אלא לדידיה;
592 ומאי שנא ממאנת דשריא לאחין, דלא עבדא בהו מעשה, צרה נמי לא עבדא בהו מעשה!
593 גזירה משום צרת בתו ממאנת.
594 וצרת בתו ממאנת מי אסירא?
595 **והתנן:** וכולן אם מתו, או מיאנו <או נתגרשו, או שנמצאו אילוניות> – צרותיהן מותרות;
596 דמיאנה במאן? אילימא דמיאנה בבעל – היינו גירושין, אלא לאו, ביבם!
597 לא, לעולם בבעל, ותרי גווני גירושין.
598 ומאי שנא כי מיאנה בבעל, דעקרנהו לנשואין, כי מיאנה ביבם נמי נשואין קמאי קא עקרא!
599 משום **דתני רמי בר יחזקאל:**
600 {דתני רמי בר יחזקאל} מיאנה בבעל – מותרת לאביו, <מיאנה> ביבם – אסורה לאביו,
601 אלמא משעת נפילה נראית ככלתו,
602 ה"נ משעת נפילה נראית כצרת בתו.
- סוגיה 11:** צרת אילנית (יב ע"א – ע"ב)
- 603 **אמר רב אסי:** צרת אילנית אסורה,
604 שנאמר: "והיה הבכור אשר תלד" (דברים כה, ו), פרט לאילנית, שאינה יולדת.
605 **מתיב רב ששת:** שלשה אחין נשואין שלש נשים נכריות, ומת אחד מהם, ועשה בה שני מאמר ומת –
606 הרי אלו חולצות ולא מתייבמות, שנאמר: "ומת אחד מהם... יבמה יבא עליה" (דברים כה, ה),
607 מי שעליה זיקת יבם אחד ולא <שעליה> זיקת שני יבמין;
608 וקתני עלה, **אמר (רב יוסף) ר' יוסי**³⁷: זו היא צרת אשת אח מאב, שאיסור נפילה גרם לה,
609 שלא מצינו בכל התורה כולה כגון זאת;³⁸
610 "זו היא" למעוטי מאי?
611 לאו למעוטי צרת אילנית דשריא?
612 לא, למעוטי צרת אילנית דאסירא,
613 ומאי "זו היא"? זו היא דאיסור נפילה גרם לה – צרתה בעיא חליצה,
614 <צרת> אילנית – אפילו חליצה לא בעיא,
615 מאי טעמא? הא דאורייתא והא דרבנן.
616 **תנן:** וכולן אם מתו, או מיאנו, או נתגרשו, או שנמצאו אילוניות – צרותיהן מותרות!
617 לא קשיא: כאן שהכיר בה, כאן שלא הכיר בה.
618 דיקא נמי, דקתני "שנמצאו" ולא קתני "שהיו", שמע מינה.
619 **אמר רבא, [דף יב ב]** הלכתא: צרת אילנית מותרת, ואפילו הכיר בה, ואפילו צרת בתו אילנית.
620 ואלא הא (ד)קתני: "שנמצאו"!
621 תני: "שהיו".
622 **כי אתא רבין אמר ר' יוחנן:**
623 אחד צרת ממאנת, ואחד צרת אילנית, ואחד צרת מחזיר גרושתו – כולן מותרות.
- סוגיה 12:** שלש נשים משמשות במוך (יב ע"ב – יג ע"א)
- 624 **תני רב ביבי קמיה דרב נחמן:** שלש נשים משמשות במוך: קטנה, מעוברת, ומניקה;
625 קטנה – שמא תתעבר ושמא תמות,
626 מעוברת – שמא תעשה עוברה סנדל,

³⁷ כן הוא ברוב כתבי היד. וראו ליברמן, תוספתא כפשוטה, יבמות, עמ' 38, המשווה זאת לתוספתא יבמות פרק ה: "זו היא צרת אשת אח מאב שחולצת ולא מתייבמת, דברי ר' יוסה". אך בקטע גניזה (אוקספורד Heb. D. 20:1-25) בבבלי כדפוסים.
³⁸ "כגון זאת" חסר בחלק מכתבי היד.

- 627 מניקה – שמא תגמול <את> בנה וימות;
628 ואיזו היא קטנה?
629 מבת אחת עשרה שנה ויום אחד עד <בת> שתיים עשרה שנה ויום אחד,
630 פחות מיכן או יתר על כן – משמשת כדרכה והולכת, דברי ר' מאיר;
631 וחכמים אומרים: אחת זו ואחת זו – משמשת כדרכה והולכת,
632 ומן השמים ירחמו, משום שנאמר "שומר פתאים ה'" (תהלים קטז, ב).
633 מדקאמר "שמא תתעבר ושמא תמות", מכלל דאיכא קטנה דמיעברא ולא מתה,
634 אם כן, מצינו חמותו ממאנת,
635 **ותנן:** אי אתה יכול לומר בחמותו ואם חמותו ואם חמיו שנמצאו אילוניות או שמיאנו!
636 אימא: "שמא תתעבר ותמות",
637 **דאמר רבה בר ליואי:** גבול יש לה,
638 קודם הזמן הזה – אינה מתעברת כל עיקר,
639 תוך הזמן הזה – היא מתה ועוברת מת,
640 לאחר זמן הזה – היא חיה ועוברת חי.
641 איני?
642 **והא תני רבה בר שמואל:**
643 אי אתה יכול לומר בחמותו ואם חמותו ואם חמיו שנמצאו אילוניות או שמיאנו, שכבר ילדו!
644 אלא, לעולם "שמא תתעבר ושמא תמות".
645 ואלא קשיא הך!
646 **אמר רב ספרא:** בנים הרי הן כסימנין.
647 ואיכא דאמרי <אמר רב ספרא>: בנים עדיפי מסימנין.
648 למאי נפקא מינה?
649 דאפילו לרבי יהודה, דאמר: עד שירבה השחור <על הלבן>, בבנים מודה. [דף יג א]
650 ורב זביד אמר: אין בנים בלא סימנין.
651 ונבדוק!
652 חיישינן שמא נשרו.
653 הניחא למאן דאמר חוששין, אלא למאן דאמר אין חוששין מאי איכא למימר?
654 אפילו למאן דאמר אין חוששין, משום צער לידה חיישינן.
- סוגיה 13: פוטרת צרותיהן (יג ע"א)
- 655 **כיצד פוטרת צרותיהן וכו'.**
656 מנהגי מילי?
657 **אמר רב יהודה,** דאמר קרא: "לצרור" (ויקרא יח, יח), התורה ריבתה צרות הרבה.
658 **רב אשי אמר:** סברא היא,
659 צרה מאי טעמא אסירא? דבמקום ערוה קיימא,
660 צרת צרה נמי במקום ערוה קיימא.
- סוגיה 14: אם מתו הן צרותיהם מותרות (יג ע"א)
- 661 **כיצד אם מתו הן כו'.**
662 ואפילו כנס ולבסוף גירש?
663 **ורמינהי:** שלשה אחין, שנים מהן נשואין שתי אחיות ואחד נשוי נכרית,
664 גירש אחד מבעלי אחיות <את> אשתו ומת הנשוי נכרית, וכנסה המגרש ומת,
665 זו היא שאמרו: אם מתו או נתגרשו – צרותיהן מותרות;
666 טעמא דגירש ואחר כך כנס, אבל כנס ואחר כך גירש לא!
667 **אמר ר' ירמיה:** תברה, מי ששנה זו לא שנה זו,

- 668 האי תנא סבר: מיתה מפלת, והאי תנא סבר: נשואין הראשונים מפילים.
 669 **רבא אמר:** לעולם חד תנא הוא, וזו ואין צריך לומר זו קתני.
 סוגיה 15: וכל היכולה למאן (יג ע"א)
 670 **וכל שיכולה למאן <וכו'>.**
 671 ותמאן השתא ותתייבם <צרתה>! לימא מסייע ליה לר' אושעיא,
 672 **דאמר ר' אושעיא:** ממאנת למאמרו, ואינה ממאנת לזיקתו?
 673 לא, צרת ערוה שאני,
 674 **דתני רמי בר יחזקאל:** מיאנה בבעל – מותרת לאביו, מיאנה ביבם – אסורה לאביו,
 675 אלמא משעת נפילה נראית ככלתו, הכא נמי משעת נפילה נראית כצרת בתו.

פרק א, משנה ג

מתני'.

שש עריות חמורות מאלו, מפני שהן נשואות לאחרים – צרותיהן מותרות: אמו, ואשת אביו, ואחות אביו, אחותו מאביו, ואשת אחי אביו, ואשת אחיו מאביו.
 בית שמאי מתירין את הצרות לאחרים, ובית הלל אוסרין. **[דף יג ב]**
 חלצו – בית שמאי פוסלין מן הכהונה, ובית הלל מכשירין;
 נתייבמו – בית שמאי מכשירין, ובית הלל פוסלין.
 אף על פי שאלו (אוסרים ואלו מתירין, אלו) פוסלין ואלו מכשירין, לא נמנעו בית שמאי מלישא נשים מבית הלל, ולא בית הלל מבית שמאי.
 כל הטהרות והטמאות שהיו אלו מטהרים ואלו מטמאין, לא נמנעו עושין טהרות אלו על גבי אלו.

גמ'.

סוגיה 1: טעמייהו דבית שמאי (יג ע"ב)

- 676 **[1] אמר ר' שמעון בן פזי:** מאי טעמא דבית שמאי?
 677 דכתיב "לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר" (דברים כה, ה),
 678 "חוצה" – מכלל דאיכא פנימית, ואמר רחמנא "לא תהיה".
 679 ובית הלל? מיבעי להו לכדרב יהודה אמר רב,
 680 **דאמר רב יהודה אמר רב:** מנין שאין קידושין תופסין ביבמה?
 681 שנאמר "לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר", לא תהיה בה הויה לזר.
 682 ובית שמאי? מי כתיב "לחוץ"? "חוצה" כתיב.
 683 ובית הלל? כיון דכתיב "חוצה", כמאן דכתיב "לחוץ" דמי;
 684 **דתניא, ר' נחמיה אומר:** כל תיבה שצריכה למ"ד בתחלתה – הטיל לה הכתוב ה"א בסופה,
 685 **ותנא דבי ר' ישמעאל:**
 686 כגון {אליהם} "אלימה" (שמות טו, כז), {מחננים} "מחנימה" (שמואל ב' יז, כד),
 687 {מצרים} "מצרימה" (בראשית יב, י), "דבלתימה" (במדבר לג, מז),
 688 "ירושלימה" (יחזקאל ח, ג), "מדברה" (דברי הימים א ה, ט).
 689 ובית שמאי, דרב יהודה אמר רב מנא להו?
 690 <נפקא להו> מ"לאיש זר" (נפקא).
 691 ובית הלל נמי תיפוק להו מלאיש זר!
 692 אין הכי נמי, <ואלא> "חוצה" למה ליה לרבות <את> הארוסה.
 693 ואידך? מ"חוצה" "החוצה".
 694 ואידך? "חוצה" "החוצה" לא משמע להו.³⁹
 695 **[2] רבא אמר:** טעמייהו דבית שמאי – דאין איסור חל על איסור.

³⁹ ויש כתבי יד הגורסים: לא דרישי/דריש.

- 696 תינח היכא דנשא מת ואחר כך נשא חי, לא אתי איסור אחות אשה וחייל איסור אשת אח,
697 אלא נשא חי ואחר כך נשא מת, <איסור> אחות אשה קדים!
698 כיון דלא אתי איסור אשת אח וחייל איסור אחות אשה,
699 הויא לה צרת ערוה שלא במקום מצוה, ושריא.
- סוגיה 2: חלצו, מתיבמו (יג ע"ב)
- 700 **חלצו – בית שמאי פוסלין וכו'.**
701 פשיטא!
702 לאפוקי מדרבי יוחנן בן נורי, **דאמר:** בואו ונתקן להן לצרות שיהו חולצות ולא מתיבמות,
703 קא משמע לן דבית הלל מכשירין.
704 **נתיבמו – <בית שמאי מכשירין ו>בית הלל פוסלין <כו'>.**
705 הא תו למה לי? אידי דתנא "חלצו", תנא נמי "נתיבמו".
- סוגיה 3: "לא תתגודדו" (יג ע"ב – יד ע"ב)
- [8]
- 706 **תנן התם:** מגילה נקראת באחד עשר, בשנים עשר, בשלשה עשר, ובארבעה עשר, ובחמשה עשר,
707 לא פחות ולא יותר.
708 **אמר ליה ריש לקיש לר' יוחנן:** איקרי כאן "לא תתגודדו" (דברים יד, א), לא תעשו אגודות אגודות!
709 האי "לא תתגודדו" מיבעי ליה לגופיה, דאמר רחמנא: לא תעשו חבורה על מת!
710 אם כן, לימא קרא "לא תגודדו", מאי "<לא> תתגודדו"? שמע מינה להכי הוא דאתא.
711 ואימא כוליה להכי הוא דאתא?
712 אם כן, לימא קרא "לא תגודדו", מאי "לא תתגודדו"? שמע מינה תרתי.
713 **אמר ליה,** עד כאן לא שנית:
714 **מקום שנהגו לעשות מלאכה בערבי פסחים עד חצות – עושין,**
715 **מקום שנהגו שלא לעשות – אין עושין?**
716 **אמר ליה:** אמינא לך אנא איסורא,
717 **דאמר רב שמן בר אבא אמר ר' יוחנן:** "לקיים את ימי הפורים <האלה> בזמניהם" (אסתר ט, לא) –
718 זמנים הרבה תיקנו להם חכמים,
719 ואת אמרת לי מנהגא?
720 והתם לאו איסורא הוא?
721 **והתנן:** (בלילה) [הלילה] – בית שמאי אוסרין, ובית הלל מתירין!
722 {אמר ליה} התם, הרואה אומר מלאכה הוא דלית ליה.
723 והא **בית שמאי** מתירין הצרות לאחין, ובית הלל אוסרין! [דף יד א]
724 מי סברת עשו בית שמאי כדבריהם? לא עשו בית שמאי כדבריהם.
725 **ר' יוחנן אמר:** עשו ועשו.
726 ובפלוגתא, ⁴⁰ **רב אמר:** לא עשו בית שמאי כדבריהם, **ושמואל אמר:** עשו ועשו.
727 אימת?
728 אילימא קודם בת קול, מאי טעמיה דמאן דאמר לא עשו?
729 ואלא לאחר בת קול, מאי טעמיה דמאן דאמר עשו?
730 אי בעית אימא: קודם בת קול, ואי בעית אימא: לאחר בת קול.
731 אי בעית אימא קודם בת קול, וכגון דבית הלל רובא,
732 מאן דאמר לא עשו, דהא בית הלל רובא;
733 ומאן דאמר עשו, כי אזלינן בתר רובא – היכא דכי הדדי נינהו, הכא בית שמאי מחדדי טפי.
734 ואי בעית אימא לאחר בת קול,

⁴⁰ בדפוס וילנא נוסף: [דרב ושמואל], ואינו בכתבי היד, ואין זה סגנון התלמוד הרגיל.

- 735 מאן דאמר לא עשו, דהא נפק בת קול; ומאן דאמר עשו, ר' יהושע היא, דאמר אין משגיחין בבת קול.
 736 ומאן דאמר עשו, קרי כאן: "לא תתגודדו", לא תעשו אגודות אגודות!
 737 **אמר אביי:** כי אמרינן "לא תתגודדו" –
 738 כגון שתי בתי דינים בעיר אחת, הללו מורים כדברי בית שמאי והללו מורים כדברי בית הלל,
 739 אבל שתי בתי דינים בשתי עיירות – לית לן בה.
 740 **אמר ליה רבא:** והא בית שמאי ובית הלל כשתי בתי דינים בעיר אחת דמי!
 741 **אלא אמר רבא:** כי אמרינן "לא תתגודדו" – כגון בית דין <אחד> בעיר אחת,
 742 פלג מורין כדברי בית שמאי ופלג מורין כדברי בית הלל,
 743 אבל שתי בתי דינים בעיר אחת – לית לן בה.
[ב]
 744 **[1] תא שמע:**
 745 במקומו של ר' אליעזר היו כורתין עצים לעשות פחמים בשבת לעשות ברזל,
 746 במקומו של ר' יוסי הגלילי היו אוכלין בשר עוף בחלב;
 747 במקומו של ר' אליעזר אין, במקומו של ר' עקיבא לא,
 748 **דתנן,**⁴¹ כלל אמר ר' עקיבא: כל מלאכה שאפשר <לה> לעשותה מערב שבת – אינה דוחה את השבת!
 749 והאי מאי תיובתא? מקומות מקומות שאני.
 750 ודקארי לה מאי קארי לה? סלקא דעתך אמינא, משום חומרא דשבת כמקום אחד דמי, קא משמע לן.
 751 **[2] תא שמע: דר' אבהו**
 752 כי מיקלע לאתריה דר' יוחנן לא מטלטל שרגא,
 753 וכי מיקלע לאתריה דר' יהושע בן לוי מטלטל שרגא!⁴²
 754 והאי מאי קושיא? לאו אמרינן מקומות <מקומות> שאני? <הכא נמי מקומות מקומות שאני!>
 755 אנן הכי קאמרינן: ר' אבהו היכי עביד הכא הכי, והיכי עביד הכא הכי?
 756 ר' אבהו כר' יהושע בן לוי סבירא ליה,
 757 וכי מקלע לאתריה דרבי יוחנן לא מטלטל משום כבודו דר' יוחנן.
 758 והאיכא שמעא!
 759 דמודע ליה לשמעא.
 760 **[3] תא שמע:** אף על פי שאלו אוסרין ואלו מתירין,
 761 לא נמנעו בית שמאי מלישא נשים מבית הלל, ולא בית הלל מבית שמאי;
 762 אי אמרת בשלמא לא עשו, משום הכי לא נמנעו, אלא אי אמרת עשו, אמאי לא נמנעו?
 763 בשלמא בית שמאי מבית הלל לא נמנעו, דבני חייבי לאוין <כשרין> נינהו,
 764 אלא בית הלל מבית שמאי אמאי לא נמנעו? בני חייבי כריתות ממזרין נינהו!
 765 וכי תימא, קסברי בית הלל דאין ממזר מחייבי כריתות,
 766 והאמר ר' **אלעזר:** אף על פי שנחלקו בית שמאי ובית הלל בצרות,
 767 מודים שאין ממזר – אלא ממי שאיסורו איסור ערוה וענוש כרת!
 768 אלא לאו, שמע מינה: לא עשו!
 769 לא, לעולם עשו, דמודעי להו ופרשי.
 770 והכי נמי מסתברא,
 771 **דקתני סיפא:** כל הטהרות והטמאות שהיו אלו מטהרין ואלו מטמאין,
 772 לא נמנעו עושים טהרות אלו על גבי אלו; **[דף יד ב]**
 773 אי אמרת בשלמא דמודעי להו, משום הכי לא נמנעו,
 774 אלא אי אמרת דלא מודעי להו, <אמאי לא נמנעו>,
 775 בשלמא בית שמאי מבית הלל לא נמנעו, דטמאות דבית הלל לבית שמאי טהרות נינהו,

⁴¹ כך בכל כתבי היד, ורק בדפוסים "דתניא".⁴² בדפוסים הסדר הפוך, ר' יהושע בן לוי לפני ר' יוחנן.

776	אלא בית הלל מבית שמאי למה לא נמנעו? טהרות דבית שמאי לבית הלל טמאות נינהו!
777	אלא לאו, <שמע מינה> דמודעי להו, שמע מינה.
778	ומאי אולמיה דהא מהך?
779	מהו דתימא צרה קלא אית לה, קא משמע לן.
סוגיה 4: מודים שאין ממזר (יד ע"ב)	
780	גופה,
781	אמר ר' אלעזר: אף על פי שנחלקו בית שמאי ובית הלל בצרות,
782	מודים שאין ממזר – אלא ממי שאיסורו איסור ערוה וענוש כרת.
783	מאן מודים? אילימא בית שמאי לבית הלל, פשיטא, בני חייבי לאוין כשרין נינהו!
784	אלא בית הלל לבית שמאי, היא גופה חייבי כריתות היא!
785	<לא>, לעולם בית שמאי לבית הלל, ולאפוקי מדר' עקיבא, דאמר: יש ממזר מחייבי לאוין,
786	קא משמע לן דאין ממזר מחייבי לאוין.
סוגיה 4א: נמנעו? (יד ע"ב – טז ע"א)	
787	^[1] תא שמע: אף על פי שנחלקו בית שמאי ובית הלל בצרות, ובאחיות, ובספק אשת איש, ובגט ישן,
788	ובמגרש את אשתו ולנה עמו בפונדק, בכסף ובשוה כסף, בפרוטה ובשוה פרוטה –
789	לא נמנעו בית שמאי מלישא נשים מבית הלל, ולא בית הלל מבית שמאי,
790	ללמדך, {שחיבה} <שאהבה> וריעות נוהגים זה בזה,
791	לקיים מה שנאמר "האמת והשלום אהבו" (זכריה ח, יט);
792	ר' שמעון אומר: נמנעין הן מן הודאי, ואין נמנעין מן הספק;
793	אי אמרת בשלמא עשו, משום הכי נמנעין, אלא אי אמרת לא עשו, אמאי נמנעין?
794	ותסברא? {נהי נמי דעשו}
795	בשלמא בית הלל נמנעו מבית שמאי, דחייבי כריתות נינהו (וממזרים הם לבית הלל),
796	אלא בית שמאי אמאי נמנעו מבית הלל? בני חייבי לאוין {נינהו ו} כשרין נינהו!
797	כדאמר רב נחמן בר יצחק: לא נצרכה אלא לצרה עצמה,
798	הכא נמי לא נצרכה אלא לצרה עצמה.
799	ומאי שנא מן הודאי, דאיסורא הוא, ספק נמי איסורא הוא!
800	לא תימא "מן הספק", אלא אימא "מן הסתם", דמודעי להו ופרשי.
801	ומאי קא משמע לן? דאהבה וריעות נוהגין זה בזה, היינו רישא!
802	הא קא משמע לן, דכולה ר' שמעון היא.
803	^[2] תא שמע, דאמר ר' יוחנן בן נורי: היאך הלכה זו רווחת בישראל?
804	נעשה כדברי בית שמאי, הולד ממזר לדברי בית הלל!
805	נעשה כדברי בית הלל, הולד פגום לדברי בית שמאי!
806	בואו ונתקן להם לצרות, [דף טו א] שיהו חולצות ולא מתייבמות;
807	{לא הספיקו לגמור את הדבר עד שנטרפה השעה}
808	אמר רבן שמעון בן גמליאל: מה נעשה {להם} לצרות הראשונות מעתה?
809	<לא הספיקו לגמור את הדבר עד שנטרפה השעה>.
810	אי אמרת בשלמא עשו, היינו דקאמר "מה נעשה", אלא אי אמרת לא עשו, מאי "מה נעשה"?
811	אמר רב נחמן בר יצחק: לא נצרכה אלא לצרה עצמה,
812	ו>מאי< "מה נעשה" – הכי קאמר: הנך צרות דבית הלל לבית שמאי היכי נעביד להו?
813	ליחלצו, מימאסן אגברייהו!
814	וכי תימא לימאסן, "דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום" (משלי ג, יז)!
815	^[3] תא שמע, דאמר ר' טרפון: תאבני, מתי תבא צרת הבת לידי ואשאנה!
816	אימא: "ואשאנה".

- 817 והא "תאבני" קאמר!
 818 לאפוקי מדר' יוחנן בן נורי.
 819 ^[4] **תא שמע**: מעשה בביתו של רבן גמליאל שהיתה נשואה לאבא אחיו, ומת בלא בנים,
 820 וייבם רבן גמליאל את צרתה.
 821 ותסברא? רבן גמליאל מתלמידי בית שמאי הוא?
 822 אלא, שאני בתו של רבן גמליאל, דאילונית הואי.
 823 והא **מדקתני סיפא**, אחרים אומרים: בתו של רבן גמליאל אילונית היתה,
 824 מכלל דתנא קמא סבר: לאו אילונית היתה!
 825 הכיר בה ולא הכיר בה איכא בינייהו.
 826 ואיבעית אימא: כנס ולבסוף גירש איכא בינייהו.
 827 ואיבעית אימא: יש תנאי בביאה איכא בינייהו.
 828 **מתיב רב משרשיא**: מעשה בר' עקיבא שליטא אתרוג באחד בשבט,
 829 ונהג בו שני עשורין, אחד כדברי בית שמאי ואחד כדברי בית הלל.
 830 שמע מינה: עשו!
 831 ר' עקיבא גמריה אסתפק ליה,
 832 ולא ידע אי בית הלל באחד בשבט אמור, או בחמשה עשר בשבט אמור.
 833 **מתיב מר זוטרא**: מעשה וילדה כלתו של שמאי הזקן,
 834 ופיתח את המעזיבה וסיכך על גבי מטה בשביל קטן.
 835 שמע מינה: עשו!
 836 התם, הרואה אומר לאפוש אוירא הוא דקעביד.
 837 **מתיב מר זוטרא <בריה דרב נחמן>**:
 838 מעשה בשוקת יהוא שהיתה בירושלם, והיתה נקובה {למקוה} <כשופרת הנוד>,
 839 וכל טהרות שהיו בירושלם נעשין על גבה, ושלחו בית שמאי והרחיבוה,
 840 שבית שמאי אומרין: עד שתיפחת רובה,
 841 **ותנן**: עירוב מקואות – כשופרת הנוד בעובייה ובחללה, כשתי אצבעות חוזרות למקומן;
 842 שמע מינה: עשו!
 843 התם, **[דף טו ב]** הרואה אומר: לאפוש מיא הוא דקא עביד.
 844 ^[5] **תא שמע**, דאמר ר' אלעזר בר' צדוק: כשהייתי לומד תורה אצל ר' יוחנן בן החורנית,
 845 ראיתיו שהיה אוכל פת חריבה במלח בשני בצרות,
 846 באתי והודעתי את אבא,
 847 אמר לי: הולך לו זתים, והולכתי לו <זתים>;
 848 ראה אותן שהן לחין, אמר לי: אין אני אוכל זתים,
 849 באתי והודעתי את אבא,
 850 אמר לי, לך אמור לו: חבית נקובה היתה אלא שסתמוה שמרים,
 851 **ותנן**: חבית של זיתים מגולגלים –
 852 בית שמאי אומרין: אין צריכה לנקב, ובית הלל אומרין: צריכה לנקב,
 853 ומודים, שאם ניקבה וסתמוה שמרים – שהיא טהורה;
 854 ואף על פי {שתלמידי} <שמתלמידי בית> שמאי היה, כל מעשיו לא עשה אלא כדברי בית הלל.
 855 אי אמרת בשלמא עשו, היינו רבותיה, אלא אי אמרת לא עשו, מאי רבותיה?
 856 ^[6] **תא שמע**, שאלו את ר' יהושע: צרת הבת מהו?
 857 אמר להם: מחלוקת בית שמאי ובית הלל;
 858 והלכה כדברי מי?
 859 אמר להם: מפני מה אתם מכניסין ראשי בין שני הרים גדולים,
 860 בין שתי מחלוקות גדולות, {בין} <מחלוקת> בית שמאי ו{בין} בית הלל?
 861 מתיירא אני שמא ירוצו <את> גלגלתי!

- 862 אבל אני מעיד לכם על שתי משפחות גדולות שהיו בירושלם,
 863 משפחת בית {צבועים מבן עכמאי} <ענובאי מבית צבועים> ומשפחת בית קופאי {מבן מקושש,
 864 שהם בני צרות, ומהם כהנים גדולים ושמשו על גבי המזבח.
 865 אי אמרת בשלמא עשו, היינו דקאמר "מתיירא אני",
 866 אלא אי אמרת לא עשו, אמאי {קאמר} מתיירא {אני}?
 867 ונהי נמי דעשו, {מאי מתיירא אני}
 868 הא אמר ר' יהושע: אין ממזר אלא מחייבי מיתות בית דין!
 869 נהי {נמי} דממזר לא הוי, פגום {מיהו} הוי, מקל וחומר מאלמנה!
 870 {מה אלמנה שאין איסורה נוהג בכל בנה פגום זו שאיסורה שוה בכל כו'}⁴³
 871 קבעו מיניה צרות, וקפשיט להו בני צרות!
 872 תרתי קא בעו מיניה: צרות מאי,
 873 ואם תמצי לומר {צרות} כבית הלל, בני צרות דבית הלל לבית שמאי, מהו?
 874 למאי נפקא מינה?
 875 למיפשט ולד מחזיר גרושתו לבית הלל.
 876 מי קאמרינן קל וחומר <מאלמנה>:
 877 ומה אלמנה לכהן גדול, שאין איסורה שוה בכל – בנה פגום,
 878 זו, שאיסורה שוה בכל – אינו דין שבנה פגום,
 879 או דלמא איכא למיפרך: מה לאלמנה ש<כן> היא עצמה מתחללת?
 880 ואמר להו: צרות – מתיירא אני, {דף טז א} בני צרות – אני מעיד לכם.
 881 ^[7] **תא שמע:** בימי רבי דוסא בן הרכינס הותרה צרת הבת לאחין,
 882 שמע מינה: עשו, שמע מינה.

סוגיה 5: בימי ר' דוסא בן הרכינס התירו צרת הבת (טז ע"א)

[א]

- 883 גופה:
 884 **בימי רבי דוסא בן הרכינס** התירו צרת הבת לאחין,
 885 והיה הדבר קשה לחכמים, מפני שחכם גדול היה <זקן גדול היה>, ועיניו קמו מלבא לבית המדרש.
 886 אמרו: מי ילך ויודיעו?
 887 אמר להן רבי יהושע: אני אלך.
 888 ואחריו מי? רבי אלעזר בן עזריה.
 889 ואחריו מי? ר' עקיבא.

[ב]

- 890 הלכו ועמדו על פתח ביתו.
 891 נכנסה שפחתו, אמרה לו: רבי, חכמי ישראל באין אצלך,
 892 אמר לה: יכנסו.
 893 נכנסו.
 894 תפסו לרבי יהושע והושיבהו על מטה של זהב.
 895 אמר לו: רבי, אמור לתלמידך אחר וישב.
 896 {אמר לו}⁴⁴ מי הוא? ר' אלעזר בן עזריה.
 897 אמר: יש לו בן לעזריה חבירו?
 898 קרא עליו המקרא הזה:
 899 "נער הייתי גם זקנתי ולא ראיתי צדיק נעזב {וורעו מבקש לחם}" (תהלים לו, כה),
 900 תפסו והושיבו על מטה של זהב.

⁴³ שורה זו חסרה בכמה כתבי יד, וכנראה נוספה כלשון פירוש.

⁴⁴ חסר בכמה כתבי יד. וכן להלן.

- 901 אמר לו: רבי, אמור לתלמידך אחר וישב.
 902 {אמר לו} ומי הוא? ר' עקיבא (בן יוסף).
 903 אמר לו: אתה הוא עקיבא בן יוסף, ששמך הולך מסוף העולם ועד סופו?
 904 שב, בני, שב, כמותך ירבו בישראל.
[ג]
 905 התחילו מסבבין אותו בהלכות, עד שהגיעו לצרת הבת.
 906 <כיון שהגיעו לצרת הבת> אמרו לו: ר', צרת הבת, מהו?
 907 אמר להן: מחלוקת בית שמאי ובית הלל.
 908 הלכה כדברי מי?
 909 {אמר להן:} הלכה כבית הלל.
 910 אמרו לו, והלא משמך אמרו: הלכה כבית שמאי!
 911 אמר להם: דוסא שמעתם, או בן הרכינס שמעתם?
 912 אמרו לו: חיי רבי, סתם שמענו.
 913 אמר להם: אח קטן יש לי, בכור שטן הוא, ויונתן שמו, ומתלמידי בית שמאי הוא,
 914 והזהרו <בו> שמא יקפח אתכם בהלכות, לפי שיש עמו שלש מאות תשובות בצרת הבת שהיא מותרת,
 915 אבל מעיד אני עלי שמים וארץ, שעל מדוכה זו ישב חגי הנביא,
 916 ואמר שלשה דברים:
 917 צרת הבת אסורה, עמון ומואב מעשרין מעשר עני בשביעית, ומקבלים גרים מן הקרדוין ומן התרמודיים.
[ד]
 918 **תנא:** כשנכנסו, נכנסו בפתח אחד, כשיצאו, יצאו בשלשה פתחים.
 919 פגע בו בר' עקיבא, אקשי ליה ואוקמיה.
 920 אמר לו: אתה הוא עקיבא <הדרשן>, ששמך הולך מסוף העולם ועד סופו?
 921 אשריך שזכית לשם, ועדיין לא הגעת לרועה בקר!
 922 אמר לו רבי עקיבא: ואפילו לרועה צאן!⁴⁵
סוגיה 5א: עמון ומואב מעשרין מעשר עני בשביעית (טז ע"א)
 923 **עמון ומואב מעשרין מעשר עני בשביעית –**
 924 **דאמר מר:** הרבה כרכים כיבשו עולי מצרים ולא כיבשו עולי בבל,
 925 וקדושה ראשונה קדשה לשעתה ולא קדשה לעתיד לבא,
 926 והניחום כדי שיסמכו עליהן עניים בשביעית.
סוגיה 5ב: מקבלים גרים מן הקרדוין ומן התרמודיים (טז ע"א-ע"ב)
[ה]
 927 **ומקבלים גרים מן הקרדוין ו>מן< התרמודיים –**
 928 אינני? והא **תני רמי בר יחזקאל:** אין מקבלין גרים מן הקרדוין!
 929 **אמר רב אשי:** קרתוים אתמר, כדאמרי אינשי: קרתווי פסילי.
 930 **ואיכא דאמרי, תני רמי בר יחזקאל:** אין מקבלים גרים מן הקרתוים;
 931 מאי, לאו היינו קרתוים היינו קרדוים?
 932 **אמר רב אשי:** לא, קרתווי לחוד וקרדווי לחוד, כדאמרי אינשי: קרתווי פסילי.
 933 **ר' יוחנן וסביא דאמרי תרויהו:** אין מקבלים גרים מן התרמודיים.
 934 ומי אמר ר' יוחנן הכי?
 935 **והתנן:** כל הכתמים הבאים מרקם – טהורים, ורבי יהודה מטמא, מפני שהם גרים וטועים,
 936 <הבאים> מבין הגוים – טהורים;
 937 והוינן בה, **[דף טז ב]** קפסיק ותני "מבין הגוים", ואפילו מתרמוד,

⁴⁵ ראו י' פרנקל, אחדות, עמ' 348-355. מנתח את הסיפור כולו: בימי רבי דוסא בן הרכינס התירו צרת הבת לאחין.

- 938 ואמר ר' יוחנן, זאת אומרת: מקבלין גרים מתרמוד!
 939 וכי תימא, "זאת" ולא סבירא ליה, והא אמר ר' יוחנן: הלכה כסתם משנה!
 940 אמוראי נינהו ואליבא דר' יוחנן.
 [ב]
 941 מתרמוד מאי טעמא לא?
 942 פליגי בה ר' יוחנן וסביא,
 943 חד אמר: משום עבדי שלמה, וחד אמר: משום בנות ירושלם.
 944 בשלמא למאן דאמר משום עבדי שלמה,
 945 קסבר: גוי ועבד הבא על בת ישראל – הולד ממזר,
 946 אלא למאן דאמר משום בנות ירושלם, מאי היא?
 947 פליגי בה רב יוסף {ורבנן} <ורב כהנא>, ותרוייהו משמיה דרבה בר בר חנה,
 948 חד אמר: תריסר אלפי גברי ושיתא אלפי קשתויי,
 949 וחד אמר: תריסר אלפי גברי ומנייהו שיתא אלפי קשתויי,
 950 בשעה שנכנסו גוים להיכל, הכל נפנו על כסף וזהב, והם נפנו על בנות ירושלם,
 951 שנאמר "נשים בציון ענו, בתולות בערי יהודה" (איכה ה, יא).
 [ג]
 952 אמר ר' שמואל בר נחמני אמר ר' יונתן,
 953 פסוק זה שר העולם אמרו: "נער הייתי גם זקנתי" (תהלים לו, כה).⁴⁶
 954 מאן אמריה?
 955 אילימא קודשא בריך הוא, מי איכא זקנה קמיה?
 956 ואלא דוד {אמריה}, מי קשיש כולי האי?
 957 אלא שמע מינה: <פסוק זה> שר העולם אמרו.
 958 ואמר ר' שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן,
 959 מאי דכתיב "ידו פרש צר על כל מחמדיה" (איכה א, י)?
 960 זה עמוץ ומואב,
 961 בשעה שנכנסו גוים להיכל, הכל נפנו על כסף וזהב, והם נפנו על ספר תורה,
 962 אמרו: זה שכתוב בו "לא יבא עמוני ומואבי בקהל ה'" (דברים כג, ד) – ישרף {באש} <תחתיו>.
 963 "צוה ה' ליעקב סביבו צריו" (איכה א, יז) – <אמר רב יהודה> אמר רב: כגון הומניא לפום נהרא.
 סוגיה 5ג: גוי שקידש בזמן הזה (טז ע"ב – יז ע"א)
- [18]
 964 אמר רב יהודה אמר רב אסי: גוי שקידש בזמן הזה – חוששין לקדושו,
 965 שמא מעשרת השבטים הוא.
 [ב]
 966 והא כל דפריש מרובא פריש!
 967 בדוכתא דקביעי;
 968 דאמר ר' אבא בר כהנא: <מאי דכתיב> "וינחם בחלח ובחבור נהר גוזן וערי מדי" (מלכים ב' יח, יא),
 969 בחלח – זו {חלזון} <חלואן>, וחבור – [דף יז א] זו חדייב,
 970 נהר גוזן – זו גינזק, וערי מדי – זו חמדן וחברותיה,
 971 ואמרי לה: זו ניהר וחברותיה,
 972 מאן חברותיה?
 973 אמר שמואל: כרך מושכי חידקי ודומקי,
 974 אמר ר' יוחנן: וכולן לפסול.

⁴⁶ מימרה זו באה אגב הפסוק "נער הייתי גם זקנתי" הנדרש בפי ר' דוסא בן הרכינס, ואגב המימרה הבאה של ר' שמואל בר נחמני אמר ר' יונתן, המשתלשלת לנאמר לעיל, "בשעה שנכנסו גוים להיכל", וכן מתקשרת לעמוץ ומואב הנזכרים לעיל.

[2א]

- 975 כי אמריתה קמיה דשמואל,
- 976 אמר לי: בנך הבא מן הישראלית קרוי "בנך", ואין בנך הבא מן הגויה קרוי "בנך" אלא בנה.
- 977 והאיכא בנות, ואמר רבינא: (שמע מינה) בן בתך הבא מן הגוי קרוי "בנך"!
- 978 גמירי דבנתא דההוא דרא איצטרוי אצטרו.
- 979 איכא דאמרי: כי אמריתה קמיה דשמואל,
- 980 אמר לי: לא זוו משם עד שעשאום גוים גמורים,
- 981 שנאמר "בה' בגדו כי בנים זרים ילדו" (הושע ה, ז).
- סוגיה 5ד: תדמור - עמוקה משאול (י"ז ע"א)
- 982 יתיב רב יוסף אחוריה דרב כהנא ויתיב רב כהנא קמיה דרב יהודה, ויתיב וקאמר:
- 983 עתידין ישראל דעבדי יומא טבא כי חרבא תרמוד.
- 984 והא חרוב!
- 985 ההיא – תמוד הוא.
- 986 רב אשי אמר: היינו תרמוד היינו תמוד, איקפולי הוא דאיקפלה,
- 987 חרוב האי גיסא ויתיב האי גיסא, חריב האי גיסא יתיב האי גיסא.⁴⁷
- 988 יתיב רב המנונא קמיה דעולא וקא הוי בשמעתא, אמר:
- 989 מה גברא ומה גברא⁴⁸ אי לאו דהרפניא מאתיה!
- 990 אכסיף.
- 991 אמר ליה: כסף גלגלתא להיכא יהבת?
- 992 אמר ליה: לפום נהרא.
- 993 (אמר ליה) אם כן מפום נהרא את.
- 994 מאי הרפניא?
- 995 אמר ר' זירא: הר שהכל פונין בו.
- 996 במתניתא תנא: כל שאינו מכיר שבטו ומשפחתו נפנה לשם.
- 997 אמר רבא: והיא עמוקה משאול, שנאמר "מיד שאול אפדם, ממות אגאלם" (הושע יג, יד),
- 998 ואילו פסולי דידהו – לית להו תקנתא.
- 999 פסולי דהרפניא – משום פסולי דמישון,
- 1000 {ופסולי} דמישון – משום פסולי דתרמוד,
- 1001 {פסולי} דתרמוד – משום עבדי שלמה.
- 1002 והיינו דאמרי אינשי: קבא רבא וקבא זוטא מיגנדר ואזיל לשאול,
- 1003 ומשאול לתרמוד,
- 1004 ומתרמוד למישון,
- 1005 וממישון להרפניא.

הדרן עלך חמש עשרה נשים, פרק א

⁴⁷ שורות אלה תוקנו על פי כתבי היד, והשוו לנוסח הדפוסים.

⁴⁸ אפשר שיש לגרוס "גובריה", כבקטע הגניזה.